



Dagsorden for årsmøtet i Forum for utvikling og miljø (ForUM)
Torsdag 21.04.2016 kl 10.00-15.00

09:30	Registrering og kaffe / te.
10.00	Innledning og debatt: Demokratiets oksygen.
11.30	Lunsj
12.00	Ordinært årsmøte starter

Side i sakspapirene

Sak 1:	Åpning ved styreleder Rune Arctander	
Sak 2:	Opprop	
Sak 3:	Valg av dirigenter, referenter, to representanter til å undertegne protokollen	
Sak 4:	Godkjenning av innkallingen	
Sak 5:	Godkjenning av dagsorden	
Sak 6:	Godkjenning av nye medlemsorganisasjoner	3
Sak 7:	Innkomne forslag	
	<i>Ingen innkomne forslag</i>	
Sak 8:	Forslag til endringer av vedtektene	4
Sak 9:	Årsmelding 2015	7
Sak 10:	Regnskap 2015 med revisjonsberetning	8
Sak 11:	Årlig plan 2016	14
Sak 12:	Budsjett 2016	44
Sak 13:	Valg av styre	47
Sak 14:	Valg av revisor	49
Sak 15:	Valg av valgkomité	50

Forslag til Forretningsorden for ForUMs årsmøte

1. Årsmøtet ledes av den valgte dirigenten.
2. Protokollen føres av den valgte sekretæren.
3. Stemmerett gis til delegater påmeldt ihht vedtektene. Ved sykdom eller annet fravær kan påmeldt delegat erstattes med en ny delegat fra medlemmet. Hver delegat kan bare ha én stemme. Under konstitueringen leses delegatlisten opp, og godkjennes av årsmøtet.
4. Dersom en delegat ønsker å overlate sin delegatstatus til en annen representant for sin organisasjon, eller forlater lokalet, må dette meldes til dirigentbordet, som opplyser om dette til årsmøtet.
5. Observatører som er påmeldt i henhold til vedtektene gis talerett på lik linje med delegater, men har ikke forslags- eller stemmerett.
6. Andre interesserte kan være tilstede som gjester, etter invitasjon fra styret eller sekretariatet. Årsmøtet godkjenner gjester.
7. Innlegg begrenses til 3 minutter, replikk til 1 minutt. Dirigent vurderer behovet for å endre taletiden underveis i møtet.
8. Alle forslag og protokollmerknader må leveres skriftlig til dirigenten, og være undertegnet med delegatens navn. Forslag og protokollmerknader kan bare fremmes i saker som står på saklisten.
9. Med unntak av vedtektsendringer avgjøres alle vedtak og valg ved flertall av de avgitte stemmer. Blanke stemmesedler teller ikke, og stemmene regnes som ikke avgitt.
10. Dersom det er flere kandidater enn plasser foretas valg ved skriftlig avstemming. Valg av ordinære styremedlemmer, varamedlemmer og valgkomite skjer samlet, slik at kandidater med flest stemmer velges.
11. Før årsmøtet heves gis det anledning til møteevaluering fra delegater og observatører.
12. I protokollen føres det inn hvem som har hatt ordet i sakene, forslag og vedtak med antall stemmer for og imot. Diskusjoner, innspill og ytringer protokollføres ikke.
13. Spørsmål som ikke er regulert i forretningsorden eller av vedtektene kan avgjøres av årsmøtet med vanlig flertall.

Sak 6 Godkjenning av nye medlemsorganisasjoner

Årsmøtet bes gi sin tilslutning til søknad om medlemskap fra Besteforeldrenes Klimaaksjon. Søknadene er gitt sin foreløpige godkjenning av styret.

Bakgrunn for søknad og type medlemskap:

Besteforeldrenes Klimaaksjon

www.besteforeldreaksjonen.no

Søker om medlemskap.

Styret har gitt sin foreløpige godkjennelse av søknaden i styremøte 5/2015, 17. desember 2015.

Stiftet 2012. Organisasjonen har ingen ansatte, og baserer sin drift på frivillighet. Årlig omsetning ligger på rundt kr 350.000,-.

Besteforeldrenes Klimaaksjon har ca 1.300 medlemmer.

Tilsluttet *Klimavalgalliansen*.

Formål:

Besteforeldrenes klimaaksjon (BKA) er et landsdekkende tverrpolitisk nettverk som ser den globale oppvarmingen som en etisk utfordring og et spørsmål om rettferdighet mellom generasjonene. Det krever at vi både hjemme og ute reduserer avhengigheten av olje, gass og kull og legger om til redusert og mer klima- og miljøvennlig energibruk. BKA mener Norges viktigste bidrag til en internasjonal avtale om utslippsreduksjon er å gå foran som eksempel på at rike land både kan og må redusere mest.

Forslag til vedtak:

Besteforeldrenes Klimaaksjon tas opp som medlem i ForUM.



Sak 8 Forslag til endringer av vedtektene

1. § 6.6 Årsmøtet, bestemmelser om endringsforslag

Paragrafene 6.4 og 6.6 gir frister for innsending av forslag til årsmøtet, og 6.10 gir bestemmelser over forslag som årsmøtet kan stemme over.

Hovedfristen for forslag til årsmøtet er 2 måneder før møtet avholdes. Saker og forslag innsendt før fristen sendes ut i sakspapirene 1 måned før årsmøtet. Fristene skal sikre valgkomiteen, styret, sekretariatet og arbeidsgruppene mulighet for en god prosess med gode sakspapirer til årsmøtet som resultat.

Årsmøtet har ønsket en mulighet for å gjøre endringer i forhold til utsendte saker før vedtak, samtidig som delegatene ønsket en mulighet for å forberede seg på endringsforslag. Det ble derfor innført med § 6.6 en toukersfrist for å sende inn endringsforslag, som skal sendes ut til medlemmene og påmeldte til årsmøtet 1 uke før møtet.

Det har vært diskutert på årsmøter hva som er endringsforslag, som omfattes av 2-ukersfristen, og hva som er forslag som må sendes inn 2 måneder før møtet. Styret fremmer derfor forslag om å konkretisere og klargjøre hva som kan godtas som *endringsforslag*.

a) Nye saker, eller punkter til Årlig Plan.

Årlig Plan og eventuell strategi vil, når det kommer til Årsmøtet, ha vært gjennom en grundig prosess der hele ForUM fellesskapet har vært involvert. Større endringer, som helt nye punkter, nye tema eller politiske mål vil man ha hatt god anledning til å spille inn underveis i prosessen, og relevante arbeidsgrupper har kunnet behandle innspillene. Med årsmøte sent i april er det vanskelig å innarbeide større endringer i arbeidet.

Mindre endringer vil være enklere å håndtere. En reell mulighet for å gjøre justeringer og endringer i planene er viktig, og åpner for reelle debatter og engasjement under årsmøtet.

Styret foreslår derfor å avgrense anledningen til endringsforslag ved å utelukke nye punkter i Årlig plan og helt nye saker eller tema.

b) Valg.

Valg har en mindre og mer fortettet prosess, der medlemmene i liten grad er involvert mellom forslagsfristen 2 måneder før møtet, og valgkomiteens innstilling 1 måned før møtet. I noen tilfeller har det også manglet kandidater ved årsmøtets start. Det har også vært stilt spørsmål ved om valgkomiteen etter vedtektene har anledning til å innhente egne kandidater etter forslagsfristen 2 måneder før møtet.

Sak 8 Forslag til endringer av vedtektene

Styret foreslår å åpne for endringsforslag til valg ved toukersfristen, samt gi valgkomiteen tydelig anledning til å innhente egne kandidater. I tillegg foreslår styret at det kan framsettes benkeforslag på kandidater på årsmøtet når det er mangel på kandidater.

§ 6.10 har en bestemmelse som lyder *Forslag som ikke er sendt sekretariatet eller valgkomiteen på forhånd i tråd med vedtektene, godtas ikke*. Styret foreslår å ta denne ut av 6.10 og flytte den i endret form til en ny § 6.7.

2. § 7.1, om varamedlemmenes valgperiode

Det har vært praksis å velge varamedlemmer for ett år, uten at dette er bestemt i vedtektene. Styret foreslår at praksis med 1 års periode for varamedlemmenes vedtektsfestes.

3. Ny §7.2 om supplering av styret.

ForUMs vedtekter har ingen bestemmelser for supplering. Når et styremedlem trekker seg har vara rykket opp, men uten at styret har hatt anledning til å supplere varalisten. Det er ingen bestemmelser eller etablert praksis dersom styreleder eller nestleder trekker seg.

Styret foreslår at styret gis fullmakt til å supplere seg selv når et medlem trekker seg. Dersom styreleder trekker seg rykker nestleder opp. Dersom det er behov for å velge ny leder eller nestleder velger styret blant styremedlemmer valgt av årsmøtet.

4. § 11 Valgkomiteen

Det er ingen regler for supplering av valgkomiteen. Praksis har vært at styret supplerer ved behov. Det foreslås å gi styret anledning til dette i § 11.1.

I § 11.2 foreslås en klargjøring om at paragrafen gjelder valg av valgkomiteen.

§ 11.3 foreslås omformulert slik at bestemmelsene her om valgkomiteens innstilling til styret og arbeidet med den følger samme logikk som § 11.2. Det foreslås også å presisere her valgkomiteens anledning til å innhente egne kandidater i sitt arbeid.

Sak 8 Forslag til endringer av vedtektene

Forslag til vedtak:

- 1 § 6.6 endres til (endringer i kursiv):
Endringsforslag til sakspapirer skal være sekretariatet i hende senest 2 uker før årsmøtet.
Endringsforslag kan ikke være nye punkter i Årlig Plan eller helt nye saker eller tema, men nye kandidater til valg kan foreslås. Endringsforslag skal sendes ut til alle medlemmer, støtte-medlemmer og påmeldte delegater senest 1 uke før årsmøtet.
- 1 Ny § 6.7 (første setning flyttet fra § 6.10, med en strykning):
Forslag må sendes sekretariatet eller valgkomiteen på forhånd i tråd med vedtektene, ~~godtas ikke~~ for at de skal stemmes over. Dette gjelder ikke valgkomiteens egne forslag til kandidater, eller dersom det mangler kandidater til plasser i styret eller valgkomite.
- 1 § 6.10, setning strykes:
Vedtaksendringer og eksklusjon gjøres med 2/3 flertall av de frammøtte stemmeberettigede representantene. Andre vedtak krever alminnelig flertall, dvs. mer enn halvparten av de avgitte stemmene. Blanke eller avholdende stemmer teller ikke. Valg foregår ved skriftlig avstemning. ~~Forslag som ikke er sendt sekretariat eller valgkomiteen på forhånd i tråd med vedtektene, godtas ikke.~~
- 2 § 7.1 (endring i kursiv)
(tillegg i kursiv) Styret velges av årsmøtet etter innstilling fra valgkomiteen, blant de kandidater som medlemmene utpeker for en periode på to år, der halvparten står på valg hvert år. Leder og nestleder velges separat på årsmøtet, og slik at de står på valg annenhver gang. I tillegg velges tre vararepresentanter i prioritert rekkefølge *for ett år.*
- 3 *Ny §7.2*
Om ett styremedlem trekker seg rykker første vara opp til fast møtende medlem. Om leder trekker seg rykker nestleder opp. Om det er behov for å velge ny leder eller nestleder skal dette gjøres blant styre-/varamedlemmer valgt av Årsmøtet. Ved behov kan styret, etter opprykk for vara, supplere seg selv.
- 4 § 11.1 Tillegg i kursiv.
Valgkomiteen består av tre medlemmer, samt ett varamedlem fra medlemmene. Den konstituerer seg selv. *Styret supplerer valgkomiteen ved behov.*
§ 11.2 Tillegg i kursiv
Valg av valgkomiteen: Styret fremmer forslag til årsmøtet om sammensetning av valgkomiteen på grunnlag av forslag fra medlemmene. Alle innkomne forslag fra medlemmene skal presenteres for årsmøtet.
§ 11.3
Innstilling av nye styremedlemmer: Valgkomiteen innstiller blant kandidater foreslått av medlemmene innen fristen, samt kandidater den selv velger å innhente. Alle innkomne forslag fra medlemmene skal presenteres for årsmøtet. Valgkomiteens innstilling til styreleder, nestleder, styremedlemmer og varamedlemmer legges fram for årsmøtet av minst ett medlem av valgkomiteen. Innstillingen skal begrunnes.

Sak 9 Årsmelding 2015

Årsmelding 2015 ligger som vedlegg til sakspapirene, samt på ForUMs nettsider.

ForUMs årsmelding har tidligere også hatt rollen som rapportering til Norad, og har derfor hatt høyt detaljnivå. Fra 2015 medfører ny rammeavtale med Norad helt nye rapporteringsbehov, som gjør at det ikke er hensiktsmessig å ha én felles rapport.

Vi har derfor funnet anledning til å friske opp årsmeldingen til en, håper vi, mer lesbar, interessant og informativ årsmelding for den jevne leser. Målet er at den skal bli lest av et større publikum. Den inneholder også viktige formaliteter som styrets årsberetning, årsregnskap og revisjonsberetning.

ForUMs medlemmer vil nok savne en del av detaljinformasjonen fra tidligere årsmeldinger. Dette vil man kunne finne i rapporten til Norad, som vil bli gjort tilgjengelig når den er ferdigstilt, senest ved rapporteringsfristen 31. mai 2016.

Forslag til vedtak:

Årsmelding 2015 godkjennes.



Sak 10 Årsregnskap 2015

ForUMs regnskap for 2015 viser et overskudd på kr 23.014. Som følge av dette er egenkapitalen ved årets slutt kr 2.196.017.

Regnskapet er revidert av Skagerrak Revisjon og funnet i orden, se revisors beretning.

ForUMs regnskap er aktivitetsbasert. Prinsippene for regnskapsføringen er forklart i regnskapets noteside (side 3).

Forslag til vedtak:

Regnskap 2014 godkjennes. Overskudd kr 23.014 inngår i egenkapitalen.

Balanse for Forum for Utvikling og Miljø

	Inngående balanse 31.12.2014	Utgående balanse 31.12.2015	Noter
Eiendeler			
Bankinnskudd	4 048 392,29	3 496 166,29	1)
Utestående fordringer	132 576,65	210 273,26	
Sum eiendeler	4 180 968,94	3 706 439,55	
Gjeld			
Leverandørgjeld / foretatte trekk	657 003,90	617 653,04	
Annen kortsiktig gjeld	1 350 962,91	892 769,91	6)
Sum gjeld	2 007 966,81	1 510 422,95	
Egenkapital			
Annen egenkapital	2 173 002,13	2 173 002,13	
Årets resultat		23 014,47	
Sum egenkapital	2 173 002,13	2 196 016,60	
Sum egenkapital og gjeld	4 180 968,94	3 706 439,55	



Andrew Preston, daglig leder



Rolf Wermundsen, kontorleder

Godkjent av ForUMs styre 2015 - 2016, 10. mars 2016



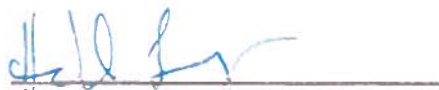
Rune Arctander



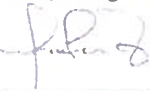
Beate Thoresen, nestleder



Aina Østreng



Hédde Bryn Langemyr



Jørn Lemvik



Siri O Kvalø



Johas Holmqvist



Mari Gjengedal


Borghild Tønnessen-Krokan
Ansattrepresentant

Årsregnskap Forum for utvikling og miljø 2015

	Regnskap 2015	Budsjett 2015	Noter	2014	2013
INNTEKTER:					
Inntekter, Norad programarbeid					
Norad	6 100 000	6 100 000		6 740 000	6 626 628
Klima- og miljødepartementet	450 000	450 000		478 000	527 730
Utenriksdepartementet	319 810	375 000		17 799	0
	<u>6 869 810</u>	<u>6 925 000</u>		<u>7 235 799</u>	<u>7 154 358</u>
Norad, Informasjon	738 623	800 000		800 000	1 031 990
Kontingenter	282 500	230 000		226 558	240 500
Annen støtte	451 710	450 000	2)	546 915	580 509
Andre inntekter	53 500	55 000		65 245	
Sum inntekter	8 396 143	8 460 000		8 874 518	9 007 357
KOSTNADER:					
NORAD PROGRAMOMRÅDER (hovedavtale)					
Norge som investor					
Direkte lønnskostnader	1 228 967	1 249 000			
Aktiviteter	369 257	458 500	3)		
Direkte driftskostnader	454 641	425 000			
	<u>2 052 866</u>	<u>2 132 500</u>			
Internasjonale prosesser, bærekraftig utvikling					
				Samlet for Norad programmene	
Direkte lønnskostnader	2 150 202	2 087 000		3 160 132	3 305 923
Aktivitetskostnader	1 244 129	1 122 500	3)	1 688 986	1 020 304
Aktivitetskostnader, FfD (UD finans.)	212 510	285 000	3)		
Lønnskostnader, FfD	95 000	90 000			
Dir. driftskostnader	800 156	741 000		1 007 000	961 708
	<u>4 501 996</u>	<u>4 325 500</u>		<u>5 856 118</u>	<u>5 287 936</u>
Samstemt utviklingspolitikk					
Direkte lønnskostnader	68 197	176 000			
Aktivitetskostnader	-10 093	30 000	3)		
Dir. driftskostnader	19 840	60 000			
	<u>77 944</u>	<u>266 000</u>			
ADMINISTRASJON					
Indirekte lønn	672 296	635 000	4)	1 411 058	1 337 411
Indirekte driftskostnader	241 693	216 000	5)	570 469	525 678
Styret			5)	40 652	49 942
	<u>913 988</u>	<u>851 000</u>		<u>2 022 179</u>	<u>1 913 031</u>
SUM Norad programmer (hovedavtale)					
Direkte og indirekte lønnskostnader	4 214 661	4 237 000		4 571 189	4 643 334
Aktivitetskostnader	1 815 803	1 896 000		1 688 986	1 020 304
Direkte og indirekte driftskostnader	1 516 330	1 442 000		1 618 121	1 537 328
	<u>7 546 794</u>	<u>7 575 000</u>		<u>7 878 297</u>	<u>7 200 966</u>
INFORMASJON (Norad)					
Lønnskostnader	520 901	608 000		633 824	537 518
Aktiviteter/tiltak (Norad ramme)	161 838	152 000		199 335	418 473
Andel adm/drift	55 884	40 000		60 999	75 999
	<u>738 623</u>	<u>800 000</u>		<u>894 158</u>	<u>1 031 990</u>
EGNE AKTIVITETER					
Annet, Informasjon (ikke Norad)	34 230			62 695	34 081
Styret	49 026	35 000			
	<u>83 256</u>	<u>35 000</u>		<u>62 695</u>	<u>34 081</u>
KAMPANJER MED / AV ANDRE ENN ForUM					
Robin Hood skatt kampanje			6)	938	36 976
Klimavalg 2013	4 455			100 764	1 809
	<u>4 455</u>			<u>101 702</u>	<u>38 785</u>
SUM KOSTNADER	8 373 128	8 410 000		8 936 851	8 305 823
OVERSKUDD / UNDERSKUDD	23 014	50 000		-62 334	701 535

Årsregnskap Forum for utvikling og miljø 2015

Tilleggsinformasjon til regnskapet 2015:

Noter:

Regnskapsprinsipp:

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og god regnskapsskikk i Norge. Resultatregnskapet er satt opp etter programområder. Kontingenter inntektsføres ved betaling. Tilskudd inntektsføres i den perioden det er gitt. Tilskudd som skal tilbakebetales, føres opp som tilskudds gjeld i balansen. Kostnader knyttet til programområder, kostnadsføres i samme periode som tilskuddet er inntektsført (sammenstillingsprinsippet)

- 1) Herav depositum husleie kr 180.651 og bundne skattetreks midler kr 191.627
- 2) Inkluderer momskompensasjon som i 2015 var kr 447.255, mot kr 445 427,- i 2014. Inntekter til Klimavalgalliansen (overført fra 2014) inntektsført med kr 4.455,-. ForUM bidrar i Klimavalgalliansen, blant annet med regnskapsførsel. Kampanjens økonomi er derfor inkludert i ForUMs regnskaper.

Klima og miljø	337 950
Matsikkerhet	36 364
Finans og reform	-
Fred og menneskelig sikkerhet	49 263
Vann og sanitær	
FNs nye bærekraftsmål (inkl UD-finansierte aktiv.)	583 253
Energi	
Andre tema, tversgående	-10 093
Sum	<u>1 271 824</u>
Sørmidler	<u>543 979</u>
Sum	<u>1 815 803</u>

- 4) Fra 2014 til 2015 er regnskapsføringen av administrasjonskostnader endret. Fra 2015 fordeles administrativ lønn og driftskostnader ut på programområdene ut fra en beregnet fordelingsnøkkel.
- 5) Honorarer og lønn daglig leder 2015:
Lønn og ytelser til daglig leder var kr 593.770,-. Styreleder honoreres med kr 25.000,- Revisor kostnadsført med kr 84.047,- (hvorav annen bistand er kr 19.344,-)
- 6) De to kampanjene har egen, ekstern finansiering. ForUM fører regnskap, og kampanjene framkommer derfor i ForUMs regnskaper. For 2015 er inntektsført kr 4.455,-. I balansen er det gjort øremerkete avsetninger for ubrukte midler med kr 19,568.16 (Robin Hood skatt kampanjen) og kr 106,522.32 (Klimavalgalliansen)

Revisjon Skagerrak

Storgata 11, 4950 Risør

Revisjon Skagerrak AS
Storgata 11
4950 Risør
Tlf.: 40 43 25 00
Fax: 40 43 25 19
www.revisjon-skagerrak.no
NO 982 767 970 MVA

Til årsmøtet i

Forum for Utvikling og Miljø

Medlem av Den norske Revisorforening

REVISORS BERETNING

Uttalelse om årsregnskapet

Vi har revidert årsregnskapet for foreningen Forum for Utvikling og Miljø som viser et overskudd på kr 23 014. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2015, resultatregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Styret og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge, og for slik intern kontroll som styret og daglig leder finner nødvendig for å muliggjøre utarbeidelsen av et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Revisors oppgaver og plikter

Vår oppgave er å gi uttrykk for en mening om dette årsregnskapet på bakgrunn av vår revisjon. Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder International Standards on Auditing. Revisjonsstandardene krever at vi etterlever etiske krav og planlegger og gjennomfører revisjonen for å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon.

En revisjon innebærer utførelse av handlinger for å innhente revisjonsbevis for beløpene og opplysningene i årsregnskapet. De valgte handlingene avhenger av revisors skjønn, herunder vurderingen av risikoene for at årsregnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon, enten det skyldes misligheter eller feil. Ved en slik risikovurdering tar revisor hensyn til den interne kontrollen som er relevant for foreningens utarbeidelse av et årsregnskap som gir et rettviseende bilde. Formålet er å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av foreningens interne kontroll. En revisjon omfatter også en vurdering av om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene utarbeidet av ledelsen er rimelige, samt en vurdering av den samlede presentasjonen av årsregnskapet.

Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Konklusjon

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til foreningen Forum for Utvikling og Miljø per 31. desember 2015 og av resultater for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

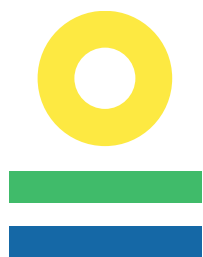
Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av foreningens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

RISØR, 10. mars 2016

Revisjon Skagerrak AS



Einar Johansen
registrert revisor



Forum for
Utvikling og Miljø

ÅRLIG PLAN 2016

Til årsmøte 21. april 2016

Innhold

Del 1 – ORGANISATORISK DEL.....	3
Innledning.....	3
ForUM som endringsaktør	4
Politikkutvikling i ForUM	5
ForUM som kompetansemiljø.....	6
ForUM som nettverk	7
Informasjonsarbeid	8
Internasjonalt samarbeid	9
Operasjonalisering.....	10
Del 2 – FAGPOLITISK DEL.....	11
Agenda 2030: Implementering av FNs bærekraftsmål og Finansiering for utvikling.....	11
Agenda 2030: Implementering av FNs bærekraftsmål og Finansiering for utvikling.....	11
Norge som investor	13
Implementering av klimaavtalen.....	19
Våpenhandel	23
Matsikkerhet i norsk utviklingspolitikk.....	26
Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD)	28

Del 1 – ORGANISATORISK DEL

Innledning

Årlig plan 2016 er lagt opp i tråd med de fire hovedformålene for ForUMs virksomhet i strategien for 2014-2017:

- ForUM som endringsaktør
- Politikkutvikling i ForUM
- ForUM som kompetansemiljø
- ForUM som nettverk.

På denne måten synliggjøres hvordan summen av aktivitetene beskrevet i de detaljerte fagpolitiske handlingsplanene bidrar også til felleskapets planer for ForUM som organisasjon. Planer for ForUMs fagpolitiske arbeid er omtalt kun på overordnet nivå i denne delen av Årlig plan, under “ForUM som endringsaktør”.

I tillegg beskrives planer for ForUMs informasjonsarbeid og ForUMs samarbeid med internasjonale nettverk og samarbeidspartnere i Sør.

Innholdet er i stor grad resultatet av grundige diskusjoner i ForUMs arbeidsgrupper, mens annet er foreslått ut fra det som sees å være viktig for felleskapet i året som kommer. Tilbakemeldinger fra medlemsorganisasjoner til tidligere utkast har blitt diskutert av styret.

Av de 6 fagpolitiske satsinger beskrevet nedenfor er det forventet at oppfølging av Agenda 2030 (implementering av FNs bærekraftsmål og Finansiering for utvikling) vil kreve den største andelen av sekretariatets ressurser i 2016. Norge som investor og oppfølging av klimaavtalen fra Paris vil også kreve betydelige ressurser. De øvrige satsinger vil være mindre omfattende.

Med færre fagrådgivere i sekretariatet enn tidligere er vi avhengig av å kunne videreføre tidligere praksis med gruppekoordinatorer fra medlemsorganisasjoner for enkelte satsingene (matsikkerhet og CBD). Med disse på plass vil vi kunne gjennomføre planene på en tilfredsstillende måte.

ForUM som endringsaktør

ForUM skal	Planer for 2016	Indikatorer
<p>gjennomføre to-tre større årlige satsinger med mål om endring i norsk politikk, praksis eller holdninger. Disse satsingene vil kunne være flerårige og vil kjennetegnes av at de trekker tydelig opp de store sammenhengene mellom miljø-, utviklings-, freds- og menneskerettighets-spørsmål; og at de har stor oppslutning fra medlemsorganisasjonene.</p>	<p>I 2016 skal ForUM-fellesskapet drive følgende tverrgående satsinger:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Agenda 2030 (inkl. implementering av FNs nye bærekraftsmål og oppfølging av Addis Abeba-avtalen fra Finansiering for utviklingsprosessen i 2014) • Norge som investor (med særlig fokus på Statens pensjonfond utlands arbeid med menneskerettigheter, investeringer i unoterte selskaper og retningslinjer for statsobligasjoner; implementering av den norske handlingsplanen for UN Guiding Principles; og utviklingseffekten av Norfunds investeringer. <p>Se fagpolitiske handlingsplaner for detaljert informasjon om disse satsingene.</p> <p>Systematiske tilbakemeldinger fra medlemsorganisasjoner på utførelsen av arbeidet.</p>	<p>Planer for satsingene er utarbeidet i samråd med medlemsorganisasjoner og godkjent av årsmøte.</p> <p>Aktiviteter er gjennomført i tråd med planene.</p> <p>Mål om endring i norsk politikk eller praksis er oppnådd eller på vei til å bli oppnådd</p> <p>Antall/andel medlemsorganisasjoner som er aktivt med i arbeidet.</p> <p>Antall/andel positive tilbakemeldinger om arbeidet</p>
<p>drive påvirkningsarbeid rettet mot utvalgte internasjonale og nasjonale prosesser. Vi skal ha definerte mål for dette arbeidet og minst fem medlemsorganisasjoner skal aktivt delta i arbeidet.</p>	<p>I 2016 skal ForUM følge opp følgende prosesser (med egne arbeidsgrupper og koordinatører):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Implementering av klimaavtalen fra Paris • Implementering av våpenhandelsavtale (ATT) • Matsikkerhet i norsk utviklingspolitikk • Partsmøte for konvensjonen om biologisk mangfold <p>Se fagpolitiske handlingsplaner for detaljert informasjon om disse satsingene.</p> <p>I tillegg til de ovennevnte skal</p>	<p>Planer for satsingene er utarbeidet i samråd med medlemsorganisasjoner og godkjent av årsmøte.</p> <p>Aktiviteter er gjennomført i tråd med planene.</p> <p>Mål om endring i norsk politikk eller praksis er oppnådd eller på vei til å bli oppnådd</p> <p>Antall/andel medlemsorganisasjoner som er aktivt med i arbeidet.</p> <p>Antall/andel positive</p>

	<p>ForUM ha en mer avgrenset oppfølging av bl.a. følgende møter i 2016. Disse har betydning for vårt arbeid for utforming av samstemt norsk politikk i 2016:</p> <ul style="list-style-type: none"> • United Nations Environmental Assembly (UNEA) i mai • Den 14. møte i United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) i juli. <p>Systematiske tilbakemeldinger fra medlemsorganisasjoner på utførelsen av arbeidet.</p>	tilbakemeldinger om arbeidet
drive påvirkningsarbeid på ad hoc basis i forbindelse med stortingsmeldinger, offentlige utredninger, statsbudsjetter og lignende som har relevans for vårt arbeid.	<p>I 2016 er arbeid i forbindelse med følgende aktuelt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stortingsmelding: veivalg i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk • Regjeringens arbeid med samstemt politikk • Statsbudsjettet 2017 	Posisjonsdokumenter og høringsinnspill utarbeidet og levert til norske myndigheter.
formidle nøkkelinformasjon om internasjonale og nasjonale prosesser til medlemsorganisasjoner som kan ha betydning for felleskapets arbeid.	<p>Informasjon vil formidles til medlemsorganisasjoner gjennom gruppemøter, arbeidsseminarer med relevante eksterne aktører, ForUMs elektroniske nyhetsbrev og interne informasjonsbrev. Hovedvekten vil være på prosesser som ForUM allerede følger aktivt med på.</p>	<p>Referater fra møtene/seminarene.</p> <p>Utgivelser av nyhetsbrevet og informasjonsbrevet</p>

Politikkutvikling i ForUM

ForUM skal	Planer for 2016	Indikatorer
identifisere politiske satsingsområder gjennom inkluderende prosesser	Det vil legges til rette for en prosess i løpet av høsten 2016 hvor medlemsorganisasjoner vil kunne legge fram forslag til satsingsområder for 2017.	Informasjon om prosessen sendt til medlemsorganisasjoner i god tid.

Årlig plan 2016 Forum for utvikling og miljø

	Disse og en evaluering av arbeidet i 2016 vil danne grunnlag for diskusjon om årlig plan for 2017.	
utarbeide bredt forankrede posisjonsdokumenter som former grunnlaget for ForUMs påvirkningsarbeid.	<p>På alle ForUMs satsingsområder vil det legges til rette for utarbeidelse av posisjonsdokumenter og fellesinnspill ifm pågående nasjonale og internasjonale prosesser, stortingsmeldinger, komitéhøringer, osv. Her vil ForUMs retningslinjer for politikkutvikling legges til grunn.</p> <p>Systematiske tilbakemeldinger fra medlemsorganisasjoner på utførelsen av arbeidet.</p>	<p>Posisjonsdokumenter og fellesinnspill utarbeidet og levert til norske myndigheter.</p> <p>Antall medlemsorganisasjoner som er aktivt med i utforming av dokumentene.</p> <p>Antall/andel positive tilbakemeldinger om arbeidet</p>

ForUM som kompetansemiljø

ForUM skal	Planer for 2016	Indikatorer
legge til rette for faglig kompetanseheving i ForUM-fellesskapet, blant annet gjennom samarbeid med forskningsmiljøer og andre aktører.	<p>Utredninger som styrker det faglige grunnlaget for ForUMs endringsforslag bestilles ifm de enkelte satsingsområder. I 2016 er følgende utredninger planlagt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • En årlig rapport som tar for seg norsk implementering av FNs bærekraftsmål • En utredning eller artikkelserie om hvordan investeringer i unoterte selskaper gjennom Oljefondet kan innrettes for en god utviklingseffekt 	<p>Utredninger bestilt, levert, distribuert til medlemsorganisasjoner og brukt i ForUMs arbeid for øvrig.</p> <p>Antall utredninger utgitt</p> <p>Hyppigheten av kontakt med kompetansemiljøer.</p>
oppretholde ForUMs rolle som kompetansemiljø ved å besvare henvendelser fra departementer,	Allerede i 2016 har ForUMs sekretariat deltatt som innledere/ordstyrere på Fokus sin kontaktkonferanse, et	Antall og type henvendelser mottatt/besvart/videresendt til medlemsorganisasjoner.

forskningsinstitusjoner, ambassader, media og studenter om vårt arbeid, samt delta som innledere på fagarrangementer også i andres regi.	debattmøte om norske våpen på avveie i regi av Changemaker, og Utviklingsmandag i regi av Utviklingsfondet.	Møtereferat. Antall arrangementer hvor ForUM har deltatt som innledere/møteledere
sørge for at medlemsorganisasjoner får mulighet til å delta i og representere fellesskapet på internasjonale møter av relevans for ForUMs arbeid.	Dette er mest aktuelt i forbindelse med de internasjonale møter og forhandlingsprosesser nevnt ovenfor, inkl. hvor ForUM tidligere har vært representert i offisielle norske delegasjoner. I 2016 vil dette kunne gjelde FNs klimaforhandlinger, FAO/CFS-møter, og UNCTAD-møte.	Antall møter hvor ForUM har hatt delegasjonsplass Reiserapporter Antall medlemsorganisasjoner som har representert ForUM i delegasjonene.

ForUM som nettverk

ForUM skal	Planer for 2016	Indikatorer
spred informasjon om arbeidet på de ulike arbeidsfeltene til alle medlemmene og aktivt søke å involvere relevante organisasjoner	Den primære arenaen for kunnskapsutveksling og diskusjoner vil være arbeidsgruppene for ForUMs utvalgte satsingsområder. Det vil bli lagt opp til regelmessige allmennoppdateringer på arbeidet som foregår.	Antall gruppemøter Antall/andel medlemsorganisasjoner som deltar Referater fra gruppemøtene Antall/andel positive tilbakemeldinger om arbeidet Antall informasjonsbrev sendt til medlemsorganisasjoner
fremme ny kunnskap eller nye perspektiver på områder som kan være relevante for ForUMs arbeid. Dette kan være etter initiativ fra medlemsorganisasjoner, styret eller sekretariatet.	Det vil legges til rette for møter/seminarer på områder som kan ha betydning for vårt nåværende eller fremtidige arbeid. Antall møter vil være avhengig av initiativer fra ulike hold og ledig kapasitet i sekretariatet. Samarbeid med Rorg vil være relevant her. Representanter for forskningsmiljøer og andre aktører vil bli invitert til å bidra med sin kompetanse til	Antall møter/seminarer Antall/andel medlemsorganisasjoner som deltar Referat fra møtene Antall/andel positive tilbakemeldinger om nytteverdien

	seminarer arrangert i forbindelser med enkelte satsingsområder.	
tilrettelegge for informasjonsutveksling mellom medlemmer og kontakt med norske myndigheter under internasjonale toppmøter.	Dette vil være mest aktuelt på møtene hvor flere representanter for medlemsorganisasjoner er tilstede, f.eks. klimamøtene og møtene ifm Agenda2030.	Antall informasjonsmøter for medlemmer arrangert under toppmøtene Antall kontaktmøter med den norske delegasjonen Antall møter med øvrige beslutningstakere, f.eks. stortingspolitikere Referat fra møtene
holde medlemsorganisasjoner oppdatert om viktige organisatoriske prosesser.	Dette vil gjøres gjennom ForUMs informasjonsbrev som sendes til medlemsorganisasjonenes ledere, kontaktpersoner og representanter som er aktive i enkelte arbeidsgrupper, men også gjennom medlemsmøter som blir avholdt etter behov.	Antall informasjonsbrev sendt til medlemsorganisasjoner

Informasjonsarbeid

ForUM skal	Planer for 2016	Indikatorer
drive et informasjonsarbeid som bygger opp under ForUMs politiske påvirkningsarbeid og som har et tydelig budskap.	Medieplaner utarbeides på alle våre satsingsområder i tråd med prioriteringene til de enkelte arbeidsgruppene	Medieplaner på hvert satsingsområde utarbeidet. Aktiviteter gjennomført i tråd med medieplaner
søke samspill med medlemsorganisasjoner om felles medieoppslag, innlegg og i sosiale media, og bidra til å styrke synligheten til politiske initiativ i medlemsorganisasjonene.	Dette vil være aktuelt i forbindelse med for eksempel Stortingsmeldinger, internasjonale toppmøter og internasjonale forhandlingsprosesser hvor flere av medlemsorganisasjonene er tilstede	Antall oppslag i media i samspill med medlemsorganisasjoner Antall oppslag i media med medlemsorganisasjoner som ForUM har bidratt til uten å bli nevnt
være aktiv i aviser, eter og sosiale medier. Dette	Jobbe systematisk for medieoppslag på våre	Antall redaksjonelle oppslag i media

inkluderer redaksjonelle oppslag, kronikk, debattinnlegg, Facebook- og Twitter-oppdateringer.	satsningsområder. Vi skal jevnlig oppdatere Twitter og Facebook med relevanter meldinger for å fremme debatt og kunnskap om våre fagområder. En sosiale medier strategi skal utarbeides. Utvikle nettverk av mediefolk både i Norge og i Sør som kan rette oppmerksomheten mot våre saksområder.	Antall kronikker og debattinnlegg Antall følgere på Facebook og Twitter
holde seg løpende oppdatert på debatter og medieoppslag om ForUMs viktigste satsingsområder.	Vi benytter oss av verktøyet Retriever for generell medieovervåkning, samt gjennom Twitter og Facebook.	
holde hjemmesiden oppdatert med aktuelle saker som synliggjør ForUMs politikk, inkludert nyheter som er relevante overfor internasjonale samarbeidspartnere.	Nettsidene vil bli oppdatert 2-3 ganger i uka. De engelske nettsidene holdes oppdatert på de viktigste sakene. Det vil også foretas en gjennomgang av tekniske aspekter med nettsidene for å øke nettsidenes brukervennlighet.	Antall nye artikler på nettsidene Antall treff og aktivitetsnivå på nettsidene Økning i antall treff

Internasjonalt samarbeid

ForUM skal	Planer for 2016	Indikatorer
søke langsiktig og forutsigbar samarbeid med internasjonale policyrettede nettverk for å samarbeide om utvikling av politikk, påvirkningsarbeid og kapasitetsbygging av nettverk.	I løpet av vårparten vil sekretariatet diskutere muligheter for å inngå nye samarbeidsavtaler med eksisterende samarbeidspartnere samt se på muligheten til å inngå avtaler med nye partnere.	Hyppigheten av kontakt med internasjonale nettverk. Samarbeidsavtaler inngått Aktiviteter gjennomført i tråd med samarbeidsavtaler Styrking av det faglige grunnlaget for ForUMs endringsforslag
utrede fordelene/ulempene og eventuelle kriterier for å inngå samarbeid med ForUM-lignende nettverk i	Ingen planer.	

utlandet som har bedt om faglig assistanse.		
bistå i å tilrettelegge for møter mellom norske delegasjoner/parlamentarikere og sivilsamfunnsorganisasjoner i Sør under internasjonale toppmøter og i andre tilfeller når dette er hensiktsmessig.	<p>Dette vil være mest aktuelt på de internasjonale forhandlingsprosesser hvor innsikt i hverandres standpunkter kan være nyttig, f.eks. klimamøtene og møtene ifm Agenda2030 arbeidet</p>	Antall møter som ForUM har tilrettelagt for, evt. møteferat.
legge til rette for møter mellom representanter for og medlemmer av internasjonale sivilsamfunnsnettverk og norske beslutningstakere, når de er i Norge.	<p>Dette vil være mest aktuelt når vi får besøk av internasjonale samarbeidspartnere som jobber på de samme spørsmål som ForUM.</p>	Antall møter som ForUM har tilrettelagt for, evt. møtereferat

Operasjonalisering

	Planer for 2016	Indikatorer
Å sikre at fellesskapet har de nødvendige ressursene for å drive sitt arbeid, og at disse ressursene brukes mest mulig effektivt vil være en viktig oppgave gjennom hele strategiperioden.	<p>Skaffe finansiering for ForUMs kjernevirksomhet fra nye finansieringskilder.</p> <p>Videreutvikle ForUMs tilnærming til resultatmåling, gjerne med å innhente ekstern kompetanse.</p> <p>Utvide bruk av ForUMs IKT-system for håndtering av dokumenter og forbedring av arbeidsflyt-prosesser.</p>	<p>Søknader om finansiering utarbeidet og sendt.</p> <p>Flere brukere av dokumenthåndteringssystem</p>

Del 2 – FAGPOLITISK DEL

Område/prosess	Agenda 2030: Implementering av FNs bærekraftsmål og Finansiering for utvikling
----------------	--------------------------------------------------------------------------------

A. Innledning

Hensikt: Bakgrunn for årets aktiviteter, med begrunnelse, analyse og prioritering.

«Hva dekker satsingen; hva er «den problematiske» status nå; og ut fra dette – hva skal ForUM i hovedtrekk arbeide med innen denne satsing i 2016?»

Alle delmål som det skal arbeides med i 2016 skal beskrives (hvis hensiktsmessig som egne politiske prosesser).

Si kort noe om prioriteringsvalg mellom flere delmål, om relevant. Anslå ForUM-rådgiver tidsbruk (i årsverk).

I 2015 ble Agenda 2030 vedtatt i FN. Gjennom 17 nye bærekraftsmål for 2016-2030 og Addis Abeba Action Agenda om finansiering for utvikling har verdens ledere forpliktet seg til å utrydde ekstrem fattigdom og skape en bærekraftig utvikling og fredelige samfunn med rettferdige institusjoner. Målene forplikter alle land, inkludert Norge.

ForUM har koordinert arbeidet med dette for det norske sivilsamfunnet, som ønsker at ForUM også skal koordinere oppfølging der sivilsamfunnet bidrar til at målene nås på tvers av sektorer. Som ledd i dette etablerer ForUM Bærekraftsforum sammen med Fafo og CICERO Senter for klimaforskning. Forumet skal frambringe kunnskap og skape debatt om hvordan målene kan operasjonaliseres og oppfylles.

FN-arbeidet kommuniseres gjennom 5 P'er: People, Planet, Prosperity, Peace, Partnership. Globalt har det vært en meget inkluderende prosess der 7 millioner mennesker har blitt konsultert og sivilsamfunnet skal bidra til oppfølging og gjennomgang både nasjonalt og gjennom FNs High-Level Political Forum (HLPF).

Norge deltar i gjennomgangen under HLPF sammen med en gruppe andre land (foreløpig 12). Statsminister Erna Solberg har også fått et viktig FN-opdrag: Lede en gruppe kjendiser som skal fremme bærekraftsmålene.

Norge ligger godt an til å nå flere av bærekraftsmålene. Norge har en høy menneskelig utvikling, topper UNDPs Human Development Index, og er et foregangsland innenfor blant annet likestilling og styresett. Samtidig har Norge et stort økologisk fotavtrykk, med utfordringer knyttet til flere av de miljørelaterte målene, inkludert bærekraftig produksjon og forbruk.

For å nå bærekraftsmålene mener ForUM blant annet det er viktig med bredt partnerskap som inkluderer sivilsamfunnet, offentlig rapportering årlig, strategi og plan, disaggregerte data, samstemthet, grønt skifte og god finansiering.

Når det gjelder sistnevnte vil ForUM i 2016 særlig fremme tiltak for finansiell åpenhet og mot skatteunndragelser og ulovlig kapitalflukt som tapper rike og fattige land for milliarder som kunne finansiert bærekraftig utvikling. Globalt trengs et mellomstatlig skatteorgan der u-land har en plass ved bordet, men motstanden er stor i vestlige land som mener OECDs tiltak er nok. Nasjonalt trengs bl.a. bedre og offentlig tilgjengelig land-for-land-rapportering. Alt dette har vi spilt inn til politisk ledelse i 2015 og vi vil følge det opp i 2016.

B. Hovedmål for 2016 (outcome) og Aktiviteter (output)

- **Status:** Beskriv kort status for målet ved årets start (baseline). Bruk begreper for politisk påvirkning fra hierarkiet
Behov for kunnskap; Behov for holdningsendring; Behov for ny politikk; Behov for implementering av ny politikk.
- **Hovedmål for 2016:** Bruk de samme begrepene for å vise hva som skal oppnås i løpet av året.

Delmål:	Norge bidrar til at bærekraftsmålene nås hjemme og internasjonalt	
Status jan 2016:	Agenda 2030 vedtatt og skal implementeres. Norge har hatt en sentral FN-rolle i finansiering i 2015 og vil ha en sentral FN-rolle i å fremme samt gjennomgå bærekraftsmålene i 2016. Behov for implementering av Agenda 2030.	
Hovedmål 2016:	Oppfyllelse av bærekraftsmålene prioriteres i nasjonal og internasjonal politikk. Norske myndigheter får på plass følgende: en strategi og plan for hvordan bærekraftsmålene skal implementeres i samarbeid med sivilsamfunnet og andre; årlig rapportering på hva Norge gjør for å nå målene og status på måloppnåelse; disaggregerte data som gjøres tilgjengelig for allmenheten; økonomiske virkemidler som bidrar til å nå målene hjemme og ute.	
Aktiviteter 2016:		
1	ForUM innhenter og deler informasjon med norsk sivilsamfunn	ForUM har kontakt med myndigheter, FN og globalt sivilsamfunn, og holder medlemmer oppdatert.
2	ForUM koordinerer og tilrettelegger for politisk lobbyarbeid og politiske innspill	ForUM arrangerer møter med medlemmer og koordinerer innspill
3	ForUMs arbeidsgrupper utarbeider posisjoner og politiske innspill	Innspill til statsministeren om FN-oppdrag for å fremme Bærekraftsmålene samt norsk implementering Innspill til politisk ledelse om norsk implementering, rapportering og gjennomgang ForUM utarbeider årlig publikasjon ForUM utvikler og fremmer høringsinnspill om land-for-land-rapportering for skatteformål
4	ForUM samarbeider og bygger allianser med nasjonalt og internasjonalt fagmiljø	ForUM oppretter Bærekraftsforum med Fafo og CICERO ForUM utvikler og fremmer politikk sammen med ledende NGO-miljøer i Norden og globalt
5	ForUM deltar aktivt i og tar i bruk sentrale konsultative organer og klagemekanismer	
6	ForUM skaper oppmerksomhet om sakene vi jobber med og bidrar til offentlig debatt	ForUM sprer informasjon gjennom tradisjonelle og sosiale medier ForUM styrker visuell kommunikasjon gjennom samarbeid med Differ media
7	ForUM deltar aktivt i internasjonale nettverk og i internasjonalt påvirkningsarbeid	ForUM deltar på FN-møter knyttet til implementering og oppfølging av Agenda 2030, inkl. High Level Political Forum
8	ForUM tilrettelegger for kapasitetsbygging hos Sør-partnere og deltakelse i internasjonale prosesser og påvirkningsarbeid	ForUM deler informasjon og utvikler politiske innspill sammen med sør-partnere ForUM vurderer finansiering av sør-deltakelse på sentrale møter

A. Innledning

Hensikt: Bakgrunn for årets aktiviteter, med begrunnelse, analyse og prioritering.

«Hva dekker satsingen; hva er «den problematiske» status nå; og ut fra dette – hva skal ForUM i hovedtrekk arbeide med innen denne satsing i 2016?»

Alle delmål som det skal arbeides med i 2016 skal beskrives (hvis hensiktsmessig som egne politiske prosesser).

Si kort noe om prioriteringsvalg mellom flere delmål, om relevant. Anslå ForUM-rådgiver tidsbruk (i årsverk).

ForUM har som ett av sine overordnede mål for perioden å bidra til at det kommer på plass et effektivt, internasjonalt regelverk for næringslivet som skal beskytte miljøet og menneskerettighetene når disse trues av sterke interesser. Å investere i fattige land fører ikke automatisk til bærekraftig utvikling. ForUM mener at Norge skal ta en ledende rolle internasjonalt i arbeidet for å få på plass et forpliktende rammeverk for flernasjonale selskaper og finansielle institusjoner.

Det foregår to viktige parallelle prosesser knyttet til et slikt rammeverk; en åpen mellomstatlig arbeidsgruppe etablert av FNs menneskerettighetsråd i 2014 arbeider med en bindende traktat for å regulere transnasjonale og andre selskaper under internasjonal lov. Norge har gitt uttrykk for at den ikke tror på at en traktat kan være løsningen og deltar foreløpig ikke i denne prosessen. Den andre prosessen handler om utarbeidelse og implementering av nasjonale handlingsplaner for oppfølging av FNs veiledende prinsipper for menneskerettigheter og næringsliv (UNGP), der Norge lanserte sin handlingsplan i oktober 2015. ForUM vil følge opp begge disse prosessene i 2016.

Etter at norske myndigheter i lang tid har bidratt til å skape klarhet om hvorvidt Statens pensjonsfond utland (SPU) er dekket av UNGP og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper, skjedde det en positiv utvikling i 2015. Påvirkningsarbeid i tilknytning til den årlige fondsmeldingen førte til en flertallsmerknad fra Stortingets finanskomite. Denne anmodet Regjeringen om å be Norges Bank vurdere å utarbeide et forventningsdokument om menneskerettigheter. Dokumentet er under utarbeidelse og felleskapet har vært godt konsultert underveis. ForUM vil følge tett opp hvordan dokumentet følges opp fra Norges Banks side.

ForUM har som mål at SPU skal kunne benyttes til positiv filtrering hvor sosiale og miljømessige indikatorer vektlegges for å velge de beste selskapene i sin bransje. En ekspertgruppe nedsatt av Finansdepartementet presenterte i desember sine anbefalinger til endringer i investeringsprofilen til SPU. Anbefalingene sier Norges Bank bør åpne opp for maksimalt 10 prosent investeringer i eiendom og infrastruktur i både noterte og unoterte selskaper, herunder fornybar energi infrastruktur i unoterte selskaper, eiendom i utviklingsland og infrastruktur i framvoksende økonomier. ForUM vil bidra i den politiske debatten om investeringer i unoterte eiendoms- og infrastrukturselskaper i fattige land.

ForUM vil i 2016 sette fokus på utviklingseffekten av Norfunds investeringer.

ForUM vil ikke prioritere å arbeide med en forbedret rapporteringsmal for ikke-finansiell rapportering på bedrifters samfunnsansvar i 2016, men i stedet utrede erfaringer med gjeldende system etter noen år.

B. Hovedmål for 2016 (outcome) og Aktiviteter (output)

- **Status:** Beskriv kort status for målet ved årets start (baseline). Bruk begreper for politisk påvirkning fra hierarkiet
Behov for kunnskap; Behov for holdningsendring; Behov for ny politikk; Behov for implementering av ny politikk.
- **Hovedmål for 2016:** Bruk de samme begrepene for å vise hva som skal oppnås i løpet av året.

Delmål 1:	Statens pensjonsfond utland (SPU) har en åpen strategi for å forebygge og håndtere risiki for alle typer menneskerettighetsbrudd
Status jan 2016:	Ved årsskiftet var NBIM i ferd med å ferdigstille siste utkast til Norges Banks forventningsdokument om menneskerettigheter som etter planen skal vedtas av Norges Banks styre i februar og deretter sendes til orientering til finansdepartementet.
Hovedmål 2016:	På grunn av god framgang mht utvikling av et forventningsdokument om menneskerettigheter hos NBIM, framskyndes målet for 2017 til 2016: NBIM implementerer et forventningsdokument, og rapporterer åpent om dette arbeidet.
Aktiviteter 2016:	
1 ForUM innhenter og deler informasjon med norsk sivilsamfunn	
2 ForUM koordinerer og tilrettelegger for politisk lobbyarbeid og politiske innspill	
3 ForUMs arbeidsgrupper utarbeider posisjoner og politiske innspill	ForUM følger opp videre behandling av NBIMs forslag til nytt forventningsdokument om menneskerettigheter og ser til at dokumentet blir tatt i bruk i 2016. ForUM koordinerer et fellesinnspill til den årlige stortingsmelding om Statens pensjonsfond utland.
4 ForUM samarbeider og bygger allianser med nasjonalt og internasjonalt fagmiljø	
5 ForUM deltar aktivt i og tar i bruk sentrale konsultative organer og klagemekanismer	
6 ForUM skaper oppmerksomhet om sakene vi jobber med og bidrar til offentlig debatt	ForUM publiserer en kronikk som tar for seg NBIMs nye forventningsdokument, forteller om ForUMs arbeid i forkant og kommenterer på muligheter og utfordringer.
7 ForUM deltar aktivt i internasjonale nettverk og i internasjonalt påvirkningsarbeid	
8 ForUM tilrettelegger for kapasitetsbygging hos Sør-partnere og deltakelse i internasjonale prosesser og påvirkningsarbeid	

Årlig plan 2016 Forum for utvikling og miljø

Delmål 2:	Statens pensjonsfond utland (SPU) underlegger en større del av porteføljen positiv filtrering hvor sosiale og miljømessige indikatorer vektlegges for å velge de beste selskapene i sin bransje	
Status jan 2016:	Ekspertgruppe framla rapport i slutten av 2015 der de åpnet for at SPU kan investere inntil 10 prosent i eiendom og infrastruktur. Anbefalingene inkluderte investeringer i unoterte selskaper, herunder infrastrukturprosjekter i fornybar energi, eiendom i utviklingsland og infrastruktur i framvoksende økonomier.	
Hovedmål 2016:	Støtte på Stortinget for økning av positiv filtrering	
Aktiviteter 2016:		
1	ForUM innhenter og deler informasjon med norsk sivilsamfunn	ForUM innkaller interesserte organisasjoner til jevnlig koordineringsmøter, tentativt januar, april, oktober.
2	ForUM koordinerer og tilrettelegger for politisk lobbyarbeid og politiske innspill	
3	ForUMs arbeidsgrupper utarbeider posisjoner og politiske innspill	ForUM utarbeider et innspill til Stortingets behandling av fondsmeldingen om bl. a. investeringer i unoterte selskaper, rapportering og eierskap og manglende retningslinjer for statsobligasjoner.
4	ForUM samarbeider og bygger allianser med nasjonalt og internasjonalt fagmiljø	ForUM bestiller en utredning eller en artikkelserie om hvordan investeringer i unoterte selskaper i fattige land kan innrettes for en god utviklingseffekt.
5	ForUM deltar aktivt i og tar i bruk sentrale konsultative organer og klagemekanismer	
6	ForUM skaper oppmerksomhet om sakene vi jobber med og bidrar til offentlig debatt	ForUM arrangerer et seminar, eventuelt på Stortinget, om positive og negative sider ved investeringer i unoterte eiendoms- og infrastrukturetselskaper i utviklingsland og framvoksende økonomier. ForUM publiserer sitt innspill til Stortingets behandling av fondsmeldingen om Norges Banks forvaltning i egnede medier.
7	ForUM deltar aktivt i internasjonale nettverk og i internasjonalt påvirkningsarbeid	
8	ForUM tilrettelegger for kapasitetsbygging hos Sør-partnere og deltakelse i internasjonale prosesser og påvirkningsarbeid	

Årlig plan 2016 Forum for utvikling og miljø

Delmål 3:	Regjeringen stiller klare krav om at statlige eide selskaper skal dokumentere at menneskerettighetene blir ivaretatt i deres virksomhet	
Status jan 2016:	Det stilles «forventninger» – ikke krav – til selskaper.	
Hovedmål 2016:	Støtte på Stortinget for at det stilles krav	
Aktiviteter 2016:		
1	ForUM innhenter og deler informasjon med norsk sivilsamfunn	
2	ForUM koordinerer og tilrettelegger for politisk lobbyarbeid og politiske innspill	
3	ForUMs arbeidsgrupper utarbeider posisjoner og politiske innspill	ForUM utarbeider tilsvar til statens årlige eiermelding.
4	ForUM samarbeider og bygger allianser med nasjonalt og internasjonalt fagmiljø	
5	ForUM deltar aktivt i og tar i bruk sentrale konsultative organer og klagemekanismer	
6	ForUM skaper oppmerksomhet om sakene vi jobber med og bidrar til offentlig debatt	ForUM publiserer sitt tilsvar til statens årlige eiermelding i egnede medier.
7	ForUM deltar aktivt i internasjonale nettverk og i internasjonalt påvirkningsarbeid	
8	ForUM tilrettelegger for kapasitetsbygging hos Sør-partnere og deltakelse i internasjonale prosesser og påvirkningsarbeid	

Årlig plan 2016 Forum for utvikling og miljø

Delmål 4:	Regjeringen utarbeider og implementerer en proaktiv og ambisiøs nasjonalhandlingsplan for FNs veiledende prinsipper. Denne gjøres gjeldende for privat og offentlig sektor, for eierskap, leverandørkjeder og offentlig innkjøp
Status jan 2016:	Norges handlingsplan ble lansert i oktober 2016. Den er hverken ambisiøs eller proaktiv.
Hovedmål 2016:	Regjeringen implementerer handlingsplanen med konkrete tidsfrister og plan om evaluering for oppnådde mål.
Aktiviteter 2016:	
1 ForUM innhenter og deler informasjon med norsk sivilsamfunn	<p>ForUM finner ut hvordan Norge jobber for å sikre klage- og kompensasjonsmulighet for mennesker som utsettes for brudd på sine rettigheter som følge av næringsvirksomhet.</p> <p>ForUM arrangerer i samarbeid med FIAN Norge et fagseminar for ForUMs medlemsorganisasjoner, med innledere fra FIAN Norge og SOMO med fokus på ETOs og traktatarbeidet, UNGP og hvordan disse kan brukes til å ansvarliggjøre norske myndigheter</p>
2 ForUM koordinerer og tilrettelegger for politisk lobbyarbeid og politiske innspill	ForUMs arbeidsgruppe følger opp myndighetenes implementering av Handlingsplanen for næringsliv og menneskerettigheter og hvordan den tverrdepartementale arbeidsgruppen jobber.
3 ForUMs arbeidsgrupper utarbeider posisjoner og politiske innspill	<p>ForUM etterlyser et tydelig mandat og føringer for samarbeid mellom den nye tverrdepartementale arbeidsgruppen for implementering av UNGP og organer som Kompakt og Kompetanseforum, for eksempel i Spørretimen.</p> <p>ForUM følger opp policyanbefalinger fra konferansen om hvordan skape gode jobber i oktober 2015.</p>
4 ForUM samarbeider og bygger allianser med nasjonalt og internasjonalt fagmiljø	ForUM følger opp policyanbefalinger fra konferansen om hvordan skape gode jobber i oktober 2015, herunder eventuelle utredninger.
5 ForUM deltar aktivt i og tar i bruk sentrale konsultative organer og klagemekanismer	ForUM bruker arenaer som Kompakt, Kompetanseforum og OECDs kontaktpunkt for å øke oppmerksomhet rundt arbeidet knyttet til en internasjonal traktat om næringsliv og menneskerettigheter
6 ForUM skaper oppmerksomhet om sakene vi jobber med og bidrar til offentlig debatt	ForUM publiserer krav om at Norge må jobbe for et internasjonalt bindende regelverk for ansvarlig næringsliv basert på policyanbefalinger fra konferansen om hvordan skape gode jobber.
7 ForUM deltar aktivt i internasjonale nettverk og i internasjonalt påvirkningsarbeid	<p>ForUM følger med på/deltar aktivt i det internasjonale arbeidet for en traktat om næringsliv og menneskerettigheter i Treaty Alliance og gjennom ECCJ og OECD Watch.</p> <p>ForUM, gjennom ECCJ og OECD Watch, følger med på implementering av nasjonale handlingsplaner av UNGP internasjonalt og arbeidet i OHCHR sitt prosjekt på "access to remedy".</p> <p>ForUM deltar på medlemsmøter i ECCJ og OECD Watch, i de årlige OECD-møtene i Paris i juni og i FNs forum for menneskerettigheter og næringsliv i Geneve til høsten.</p>
8 ForUM tilrettelegger for kapasitetsbygging hos Sør-partnere og deltakelse i internasjonale prosesser og påvirkningsarbeid	ForUM inngår dialog med OECD Watch i årets første kvartal om aktuelle prosjekter i regi av nettverket eller nettverkets medlemmer.

Delmål 5:	Stiller strengere krav til målbar utviklingseffekt av Norfunds investeringer	
Status jan 2016:	Evalueringen av Norfund (Gaia 2014) konkluderte med at fondet gir begrenset informasjon om i hvilken grad investeringene bidrar til fattigdomsreduksjon	
Hovedmål 2016:	Bedre informasjon om Norfunds utviklingseffekt deles med norske beslutningstakere	
Aktiviteter 2016:		
1	ForUM innhenter og deler informasjon med norsk sivilsamfunn	
2	ForUM koordinerer og tilrettelegger for politisk lobbyarbeid og politiske innspill	Arrangerer politikk-koordineringsmøte med fokus på utviklingseffekt og fattigdomsreduksjon av bistandsfinansierte støtteordninger for næringslivet.
3	ForUMs arbeidsgrupper utarbeider posisjoner og politiske innspill	ForUM koordinerer innspill om utviklingseffekten av Norfunds investeringer til behandling av statsbudsjettet 2017.
4	ForUM samarbeider og bygger allianser med nasjonalt og internasjonalt fagmiljø	
5	ForUM deltar aktivt i og tar i bruk sentrale konsultative organer og klagemekanismer	
6	ForUM skaper oppmerksomhet om sakene vi jobber med og bidrar til offentlig debatt	
7	ForUM deltar aktivt i internasjonale nettverk og i internasjonalt påvirkningsarbeid	ForUM holder kontakt med Eurodad i forhold til Best Practices for fondskriterier for dokumentasjon av utviklingseffekt, og vurderer samarbeid med sivilsamfunnsfora i Skandinavia for innføring av slike kriterier i de skandinaviske fondene.
8	ForUM tilrettelegger for kapasitetsbygging hos Sør-partnere og deltakelse i internasjonale prosesser og påvirkningsarbeid	

Område/prosess

Implementering av klimaavtalen

A. Innledning

Hensikt: Bakgrunn for årets aktiviteter, med begrunnelse, analyse og prioritering.

«Hva dekker satsingen; hva er «den problematiske» status nå; og ut fra dette – hva skal ForUM i hovedtrekk arbeide med innen denne satsing i 2016?»

Alle delmål som det skal arbeides med i 2016 skal beskrives (hvis hensiktsmessig som egne politiske prosesser).

Si kort noe om prioriteringsvalg mellom flere delmål, om relevant. Anslå ForUM-rådgiver tidsbruk (i årsverk).

Paris-avtalen fra COP21 pålegger alle land ansvar for å gjøre sitt for å redusere utslipp og tilpasse seg til klimaendringene. Den slår fast et globalt temperaturmål, og et mål om å redusere menneskeskapte utslipp og øke karbonopptak. Avtalen er et veldig godt fundament for alle verdens lands innsats for å begrense global klimaendringer i årene som kommer, og for å begrense skadevirkningene av de endringer som likevel er i ferd med å skje.

At temperaturmålet i Paris ble strammet inn, fra «inntil 2°C» til «godt under 2°C» må innebære at de land som i 2015 laget klimaplaner rettet mot togradersmålet, etter hvert må stramme inn sine mål og styrke sine planer. Dette gjelder EU, og dermed også Norge som har bestemt seg for å forhandle om full tilslutning til EU's klimaregime og -mål. EU har allerede varslet at planen om samlet sett 40% reduksjon innen 2030 vil bli revidert i lys av Paris-avtalen, men det er ikke lagt noen tidsplan for dette enda. I følge avtalen må alle land levere reviderte planer (INDCs) senest i 2020 når den nye avtalen trår i kraft.

Norske utslipp har gått opp siden 1990, hovedsakelig på grunn av petroleumsvirksomheten, men har de siste par årene begynt å vise en svakt nedadgående utvikling. Norge har nå en klimaminister som sier at norske utslipp ikke vil reduseres mye i de neste to årene, og det er stor sannsynlighet for at Klimaforlikets mål om at klimagassutslippene skal reduseres med 30% eller 15-17 millioner tonn CO₂-ekvivalenter innen 2020, ikke vil bli nådd. Noe som vil kunne medføre en enda raskere og mer brutal omstilling etter 2020, for å nå EUs mål.

Det kan se ut som om regjeringen satser tungt på at man skal kunne kjøpe seg ut av problemene, både i kvotepliktig sektor som inkluderer industri og petroleumssektoren, og ikke-kvotepliktig sektor, som inkluderer samferdsel, landbruk og bygninger. EU åpner for handel med kvoter i begge sektorer, men det er usikkert både hvor store forpliktelser Norge vil bli pålagt i EU-systemet, og hvor mye kvotehandel som vil bli tillatt. Og en tiltagende økonomisk krise og et hard presset statsbudsjett vil gjøre det vanskeligere og dyrere å kjøpe seg fri i årene som kommer.

Paris-avtalen representerer et gjennombrudd i klimaarbeidet, og ForUM-felleskapet må bruke den som et effektivt verktøy for å presse på for reelle innenlandske utslippsreduksjoner. Flere kanaler og verktøy kan brukes i dette politiske påvirkningsarbeidet. En prosess der ForUMs innspill kan bli viktige er i forbindelse med at Norge i juli skal rapportere til FNs High-Level Political Forum (HLPF) på planer og implementering de nye bærekraftmålene. I tråd med bærekraftmålenes overordnede mål om god involvering av sivilsamfunnet og fokus på partnerskap, må det skapes gode anledninger for sivilsamfunnsaktører, bl.a. gjennom ForUM, til å komme med innspill om konkrete tiltak for å få ned norske utslipp.

Paris-avtalen er også et godt grunnlag for å kreve økende bidrag til klimafinansiering i utviklingsland. Det vil vi kunne oppnå gjennom å jobbe for at matsikkerhet, tilpasning og disaster risk reduction (DRR), i tillegg til fornybar energi og energisparing, får en stadig økende prioritering innenfor norsk

utviklingspolitikk. Så godt som alle utviklingslandene som har levert nasjonale planer har bekreftet at de kan gjøre betydelig mer i retning av utslippsreduksjoner og tilpasning dersom de får ekstern finansiering, så det vil være av stor betydning at giverlandene, herunder Norge, kontinuerlig fortsetter å øke volumet på sine klimabevilgninger i årene som kommer.

Arbeidet for å øke andelen av kommersielle investeringer i ren energi i utviklingsland må også videreføres og styrkes. Aktuelle kanaler må være Norfund og Statens pensjonsfond utland, men også andre institusjoner kan trekkes med i dette arbeidet.

Et viktig tema som ForUM vil prioritere når det gjelder oppfølgingen av UNFCCC i 2016 vil være spørsmålet om Tap og Skade. Paris-avtalen erkjenner at dette spørsmålet er reelt og trenger en seriøs oppfølging, men hva dette vil bety i praksis og i avtaleform er veldig lite utviklet. Den såkalte Warsaw International Mechanism for Loss and Damage (WIM) ble etablert på COP19 i 2013 og skal etter planen arbeide med mandat, omfang, mekanismer osv. fram til COP22, og i Paris-avtalen bestemmes det at WIM skal fortsette som et (permanent) organ etter COP22. Ikke så mye har blitt gjort med WIM hittil, så dette vil forhandles gjennom 2016 og skal nå en foreløpig konklusjon i Marrakech i desember 2016. Det vil bli vanskelige forhandlinger i og om WIM, ettersom betydelige grupper av utviklingsland med rette frykter for store klimaskader, og peker på de rike landenes historiske ansvar for klimaendringene, og krever at de skal ha rett på kompensasjon for tap og skader. Dette kjemper de ansvarlige landene mot med nebb og klør, og USA fikk inn en COP-beslutning (p52) om at paragrafen om Tap og Skade i Paris-avtalen ikke skal innebære noen form for grunnlag for ansvar eller erstatningsforpliktelse. Flere medlemsorganisasjoner ønsker at ForUM skal følge opp dette temaet tett.

Det har vært foreslått fra flere hold at det på Stortinget burde utarbeides et nytt klimaforlik, for å danne en base for reviderte klimaplaner. Dersom dette blir en realitet i året, vil ForUM selvsagt arbeide svært aktivt for å påvirke i en mest mulig ambisiøs retning.

En rekke aktører i miljøbevegelsen har gått sammen om Vendepunkt, som er en rekke markeringer fram mot Stortingsvalget i 2017 for å sette klimaspørsmål på dagsorden foran valget, og ForUM vil involvere seg aktivt også her for å bidra til en best mulig klimapolitikk. Dette vil også være en del av en strategi for å bidra mer aktivt inn i bredere allianser i miljøraker, sammen med fagbevegelsen, kirken og andre aktører utenfor Forum-fellesskapet.

B. Hovedmål for 2016 (outcome) og Aktiviteter (output)

- **Status:** Beskriv kort status for målet ved årets start (baseline). Bruk begreper for politisk påvirkning fra hierarkiet
Behov for kunnskap; Behov for holdningsendring; Behov for ny politikk; Behov for implementering av ny politikk.
- **Hovedmål for 2016:** Bruk de samme begrepene for å vise hva som skal oppnås i løpet av året.

Delmål 1:	Norge spiller en konstruktiv rolle for å få på plass en fungerende og nyttig mekanisme for Tap og Skade under klimakonvensjonen.
Status jan 2016:	Norge har vært en bremsekloss i arbeidet for å få en egen mekanisme for Tap og Skade under UNFCCC/Paris-avtalen, og motarbeidet para 8 om WIM i avtalen
Hovedmål 2016:	Norge endrer standpunkt og arbeider aktivt i Marrakech og før, for å få på plass mandat og et godt arbeidsprogram for WIM under UNFCCC

Årlig plan 2016 Forum for utvikling og miljø

Aktiviteter 2016:	
1 ForUM innhenter og deler informasjon med norsk sivilsamfunn	Gjennom arbeidsgruppa informeres medlemsorganisasjonene om arbeidet i WIM, og i et seminar etter SABSTA 44 i mai, klargjøres de forskjellige land og grupperingers standpunkter og forventinger til WIM.
2 ForUM koordinerer og tilrettelegger for politisk lobbyarbeid og politiske innspill	Det skapes en debatt i organisasjonene og med eksterne aktører som Kirka og fagbevegelsen, om innholdet i en Tap og Skademekanisme. Debattene klargjør forskjeller i analyse og forventninger til en slik mekanisme.
3 ForUMs arbeidsgrupper utarbeider posisjoner og politiske innspill	Klimagrappa gjennom en kollektiv prosess kommer fram til felles posisjoner på T&S som presenteres norske myndigheter, sammen med andre krav til norske posisjoner på COP22, i løpet av november 2016.
4 ForUM samarbeider og bygger allianser med nasjonalt og internasjonalt fagmiljø	Gjennom samarbeid med bl.a. CAN-International og ETC på det internasjonale plan, og Cicero/Cicep på det nasjonale plan, styrkes fagkompetansen hos medlemmer og sekretariat gjennom seminarer og deltagelse på gruppemøtene
6 ForUM skaper oppmerksomhet om sakene vi jobber med og bidrar til offentlig debatt	Et åpent seminar om Tap og Skade på høsten. Pressearbeid om Tap og Skade
7 ForUM deltar aktivt i internasjonale nettverk og i internasjonalt påvirkningsarbeid	CAN-International så vel som CAN Europe er den viktigste internasjonale nettverkspartner, og ForUM deltar aktivt i CAN Europes møter.

Delmål 2:	Norge slutter seg til EUs klimaregime, og påtar seg nasjonale, innenlandske utslippsreduksjoner som står i forhold til landets relative økonomi og muligheter for å redusere.
Status jan 2016:	Norge har ikke gjort noen tilnærminger overfor EU for å starte disse forhandlingene, og mye kan tyde på at Regjeringen vil ønske et størst mulig åpning for bruk av fleksible mekanismer, og dermed ikke gå inn for store kutt på nasjonalt plan. Man ser heller ingen vilje til å innføre tiltak som kan føre til betydelige reduksjoner av norske utslipp på kort sikt
Hovedmål 2016:	Forhandlingene med EU kommer i gang, regjeringen forbereder tiltak for substansielle reduksjoner i norske utslipp, og regjeringen legger opp til en aktiv deltagelse av sivilsamfunnet og sikrer gode muligheter for innspill i forhandlingsprosessen.

Aktiviteter 2016:	
1 ForUM innhenter og deler informasjon med norsk sivilsamfunn	Bl.a. gjennom de nordiske nettverk og CAN Europe innhentes informasjon om forhandlingene og debattene som går mellom EUs medlemsland. Henvendelser til norske myndigheter med krav om informasjon om opplegget for EU-forhandlingene, og behovet for innsyn og deltagelse fra sivilsamfunnet
2 ForUM koordinerer og tilrettelegger for politisk lobbyarbeid og politiske innspill	ForUM bidrar til en debatt i organisasjonene og med eksterne aktører, om hvilke konkrete tiltak som bør prioriteres (som for eksempel avlysning av 23. konsesjonsrunde) for å få fart på reduksjonen av norske utslipp. Medlemsorganisasjonene oppfordres til å fremme egne standpunkter på sine særinteresser.
3 ForUMs arbeidsgrupper utarbeider posisjoner og politiske innspill	Arbeidsgruppa gjennom en kollektiv prosess kommer fram til felles posisjoner på hvor mye av ansvaret for utslippsreduksjoner i EU som Norge skal ta på seg, og i hvilken grad bruk av europeiske fleksible mekanismer skal kunne aksepteres/brukes for å nå de nasjonale mål og ansvar.
4 ForUM samarbeider og bygger allianser med nasjonalt og internasjonalt fagmiljø	Gjennom samarbeid med bl.a. CAN Europe, Forum Syd, Danske 92-gruppen, og Kepa innhentes informasjon om posisjoner og praksis i EU-land, og det skapes allianser for at Norge ikke skal tillates å ta en stor del av sine reduksjoner

Årlig plan 2016 Forum for utvikling og miljø

		gjennom kvotekjøp.
5	ForUM deltar aktivt i og tar i bruk sentrale konsultative organer og klagemekanismer	Kontaktmøter med Klimaforhandlingsdelegasjonen. ForUM deltar på HLPF-møtet i juli der Norge skal presentere utrulling av bærekraftsmålene i Norge, og kommer på forhånd med innspill til regjeringen om å legge fram en ambisiøs plan for bærekraftsmålene i Norge, inkludert SDG13
6	ForUM skaper oppmerksomhet om sakene vi jobber med og bidrar til offentlig debatt	ForUM avholder et åpent seminar om de krav som EU stiller til Norge, og hva det vil bety for norske borgere. Et aktivt pressearbeid, med minst to artikler/kronikker i løpet av året om behovet for å redusere betydelig norske klimagassutslipp.
7	ForUM deltar aktivt i internasjonale nettverk og i internasjonalt påvirkningsarbeid	CAN-International så vel som CAN Europe er den viktigste internasjonale nettverkspartner, og ForUM deltar aktivt i CAN Europes møter.

Delmål 3:		Norge øker sitt bidrag til klimafinansiering i utviklingsland
Status jan 2016:	Regjeringen kuttet hardt i energibistanden i budsjettet for inneværende år. Også regnskogspengene ble noe redusert, men det har kommet et positivt varsel om at REDD+ ordningen skal opprettholdes, oppskaleres og fortsette etter 2020. Green Climate Fund har fått lovnader om 400 millioner nok pr år, med en lik fordeling mellom tilpasning og utslippsreduksjoner, og Norge gir klare føringer om at betydelig del av midlene skal brukes på skogtiltak. Tilpasning får relativt sett lite midler, og det foreligger ingen klare føringer for videreføring av planen «Matsikkerhet i et klimaperspektiv». Statkraft fikk kuttet mesteparten av de midlene de hadde planlagt å bruke på fornybarutbygging i utviklingsland. Statens pensjonsfond utland har ikke fått noen føringer om å trappe opp investeringer i fornybar energi i utviklingsland.	
Hovedmål 2016:	I Statsbudsjettet for 2017 styrkes satsingen på klimatilpasning, og forholdene legges til rette for økt finansiering til ren energi og tilpasning/matsikkerhet i årene som kommer. Det oppnås bevegelse i retning av at SPU pålegges å investere i energisektoren i utviklingsland.	
Aktiviteter 2016:		
1	ForUM innhenter og deler informasjon med norsk sivilsamfunn	Medlemsorganisasjonene oppfordres til å bidra med informasjon om Norges planer for klimafinansiering for neste år.
2	ForUM koordinerer og tilrettelegger for politisk lobbyarbeid og politiske innspill	Etter en diskusjon i organisasjonene må det utarbeides og presenteres til regjeringspartiene, et innspill til statsbudsjettet som ber om relativt sett økte bevilgninger til klimatiltak, og medlemsorganisasjonene lager egne innspill. Politisk påvirkning for å få SPU til å gå inn i unoterte selskaper i energisektoren i sør.
3	ForUMs arbeidsgrupper utarbeider posisjoner og politiske innspill	Klimagrappa gjennom en kollektiv prosess kommer fram til felles posisjoner når statsbudsjettet fremlegges.
4	ForUM samarbeider og bygger allianser med nasjonalt og internasjonalt fagmiljø	CAN-Finance,
5	ForUM deltar aktivt i og tar i bruk sentrale konsultative organer og klagemekanismer	
6	ForUM deltar aktivt i og tar i bruk sentrale konsultative organer og klagemekanismer	Kontaktmøter med Klimaforhandlingsdelegasjonen

Område/prosess

Våpenhandel

A. Innledning

Hensikt: Bakgrunn for årets aktiviteter, med begrunnelse, analyse og prioritering.

«Hva dekker satsingen; hva er «den problematiske» status nå; og ut fra dette – hva skal ForUM i hovedtrekk arbeide med innen denne satsing i 2016?»

Alle delmål som det skal arbeides med i 2016 skal beskrives (hvis hensiktsmessig som egne politiske prosesser).

Si kort noe om prioriteringsvalg mellom flere delmål, om relevant. Anslå ForUM-rådgiver tidsbruk (i årsverk).

I disse urolige tider er våpenkontroll viktigere enn noensinne, men også vanskelig. At våpen eksportert til Irak av våre allierte har havnet hos IS, ifølge en Amnesty-rapport i desember 2015, illustrerer dette. Global våpenhandel er fragmentert og preget av hemmelighet og korrupsjon.

Verdens første våpenhandelsavtale - Arms Trade Treaty (ATT) - trådte i kraft i desember 2014. Avtalen har et reelt potensiale i seg til å begrense den væpnede volden som millioner utsettes for rundt om i verden. Den vil blant annet forplikte stater til å avslå våpensalg når det er stor risiko for at våpnene vil bli brukt i forbindelse med menneskerettsbrudd og andre overgrep mot sivile, jf. artikkel 6 og 7. Norge har innlemmet artikkel 6 og 7 i de norske retningslinjene for våpeneksport, men ikke i lov og forskrift. Det bør det etter vårt syn gjøre for å bidra til økt trygghet og bygge opp under avtalens nevnte formål og bestemmelser. Det gir også et viktig signal til andre land.

Hensikten med ATT er dels å redusere lidelser forbundet med uansvarlig våpenhandel, og få mer åpenhet omkring denne mørklagte handelen. Blodige konflikter og terrorhandlinger det siste året viser at våpenkontroll er viktigere enn noensinne. Under det første statspartsmøtet i 2015 ble det imidlertid klart at mange land ikke ønsker en slik åpenhet og kontroll. Motstanden mot å rapportere offentlig er stor. Tilsvarende er det mange land som ønsker å drive «business as usual» uten å endre praksis.

Norge har vært en pådriver for en sterk avtale, og er blant landene som rapporterer offentlig gjennom en årlig stortingsmelding. Samtidig er Norge storeksportør av våpen, ammunisjon og våpendeler, og kritiseres av sivilsamfunn og forskere for ikke å drive ansvarlig nok.

I henhold til det norske eksportkontrollregelverket er det ikke lov til å selge våpen til land i krig, der krig truer eller der det er borgerkrig. I 2014 har regjeringen godkjent eksport av norsk militærmateriell til flere omstridte mottakere, som igjen viser at regelverket tolkes for svakt. I stortingsmeldingen for våpeneksport i 2014 framgår det for eksempel at Norge solgte A-materiell til Forente Arabiske Emirater (ammunisjon mm) og Kuwait (ildledningsutstyr mm), billed-/videoutstyr til Qatar og mer enn doblet eksporten av militærutstyr (militære kjøretøy, komponenter og elektronisk utstyr) til Saudi-Arabia. Det skjedde kort tid før disse landenes deltakelse i krigen i Jemen der rundt 2700 sivile, hvorav over 600 er barn, er drept etter angrep på blant annet skoler, sykehus og boliger. Denne Saudi-Arabia-ledete koalisjonen, som er i krig med den Iran-støttede Houthi-militsen, anklages derfor for krigsforbrytelser. Dersom Norge eksporterte militærmateriellet etter at krigen brøt ut i 2015 anser vi det for å være i strid både med ATT og det norske regelverket.

Eksporten ble også godkjent samtidig som Saudi-Arabia henrettet flere mennesker ved offentlig halshugging i 2014 enn på mange år. Kun Kina og rivalen Iran henrettet flere. Antall henrettede økte i 2015, og etter Saudi-Arabias henrettelse av den høytstående sjiamuslimske skriftlærde Nimr al-Nimr og 46 andre 2. januar 2016 synes sekterisk splittelse, vold, konflikt og uro i regionen å eskalere og forholdet til Iran å forverres før Syria-forhandlingene som skal starte 25. januar.

Ifølge reglene skal ikke militærutstyr eksporteres dersom det er en "åpenbar fare" for at utstyret kan bli brukt til intern undertrykking. I Saudi-Arabia er det ingen tvil om at myndighetene bedriver intern undertrykking, ikke minst av kvinner og jentebarn, meningsmotstandere og minoriteter. Tolkningen av regelverket i Norge ser dermed ut til å være at det kun er utstyrets karakter som vurderes ved utstedelse av lisens. Dette er en altfor svak operasjonalisering av regelverket. Norges salg av militærmateriell styrker regimets militære kapasitet, legitimitet og mulighet til å undertrykke egen befolkning. Henrettelsene denne måneden illustrerer også svært alvorlige regionale konsekvenser av Saudi-Arabias brudd på sivile og politiske rettigheter.

Stortingsmeldingen gir offentligheten innblikk i hva som har blitt eksportert til hvilke land, men den sier ingenting om vurderingene som ligger bak de enkelte innvilgelsene av og avslagene på lisenssøknader. Det gjør det svært vanskelig å etterprøve dem. For å sikre en forsvarlig og samstemt forvaltning av ansvaret som følger med våpeneksport, er det nødvendig å få innsyn i vurderingene som gjøres. Særlig holdt opp imot det faktum av våpenindustrien er verdens mest korrupte ikke-kriminelle næring, samt i lys kontroversielle utstedelser av lisenser og kontrollhøringer på Stortinget i 2015 om norsk våpeneksport som viser at Norge eksporterte militærmateriell til paramilitære i Vest-Afrika og til Sudan og Eritrea. Regjeringens svar har gjennomgående vært at den har verdens beste våpeneksportkontroll og et samlet Storting bak seg.

I 2016 vil ForUM jobbe for at Norge styrker våpeneksportkontrollen og åpenheten gjennom å:

- Inkludere ATTs forbudsbestemmelser (art. 6 og 7) i norsk lov og forskrift, ikke bare i retningslinjene
- Stanse eksport av alt norsk militærmateriell til Saudi-Arabia, Qatar, Kuwait og Forente Arabiske Emirater
- Tolke EU-kriterier for menneskerettighetssituasjonen i mottakerland strengere enn i dag, og sikre at Norge ikke eksporterer militært utstyr til regimer som er ansvarlige for utstrakte menneskerettighetsbrudd
- Gi offentligheten innsyn i vurderingene knyttet til innvilgelse av og avslag på lisenser.
- Suspendere lisenser til land, inkludert våre allierte, når det foregår grove brudd på menneskerettighetene, når det er fare for intern undertrykking og/eller fare for forverring av eksisterende motsetninger og konflikter.
- Innføre sluttbrukererklæring for all eksport av norsk militærmateriell, også til NATO-land.
- Styrke andre kontrollmekanismer for å forhindre at norsk militærmateriell havner på avveie

B. Hovedmål for 2016 (outcome) og Aktiviteter (output)

- **Status:** Beskriv kort status for målet ved årets start (baseline). Bruk begreper for politisk påvirkning fra hierarkiet
Behov for kunnskap; Behov for holdningsendring; Behov for ny politikk; Behov for implementering av ny politikk.
- **Hovedmål for 2016:** Bruk de samme begrepene for å vise hva som skal oppnås i løpet av året.

Delmål: Norge styrker våpeneksportkontrollen og åpenheten

Status jan 2016: Svært spent situasjon i Midtøsten samtidig som Norge og andre allierte som har sluttet seg til Arms Trade Treaty har eksportert militærmateriell til land som Saudi-

Årlig plan 2016 Forum for utvikling og miljø

	Arabia. Behov for holdningsendring i FrP og Høyre samt Ap, samt skjerping av regler og praksis.
Hovedmål 2016:	Økt forståelse og støtte på Stortinget og hos andre norske beslutningstakere for de syv tiltakene nevnt ovenfor som vil bidra til strengere kontroll og åpenhet om norsk og internasjonal våpenhandel.
Aktiviteter 2016:	
1	ForUM innhenter og deler informasjon med norsk sivilsamfunn
2	ForUM koordinerer og tilrettelegger for politisk lobbyarbeid og politiske innspill ForUMs arbeidsgruppe viderefører sitt arbeid.
3	ForUMs arbeidsgrupper utarbeider posisjoner og politiske innspill Dialog og møter med Utenriksdepartementet, parlamentarikere, norsk sivilsamfunn og andre relevante aktører om våre politiske mål ForUM utarbeider høringsinnspill til Stortingsmeldingen om norsk eksport av forsvarsmateriell, delta på høring og møte komitemedlemmer ForUM utarbeider innspill i forkant av det andre ATT statspartsmøtet
4	ForUM samarbeider og bygger allianser med nasjonalt og internasjonalt fagmiljø Dialog med organisasjoner/partnere i Sør og globale nettverk som Control Arms ved utforming av ForUMs strategi og posisjoner Dialog med forskere inkludert ved PRIO, NUPI og SIPRI
5	ForUM deltar aktivt i og tar i bruk sentrale konsultative organer og klagemekanismer ForUM sender innsynsbegjæring til UD om eksport til undertrykkende regimer og om eksport til den Saudi-ledede koalisjonen i Jemen-krigen
6	ForUM skaper oppmerksomhet om sakene vi jobber med og bidrar til offentlig debatt Tradisjonelle medier: redaksjonelle oppslag, debattinnlegg, medieutspill Sosiale medier, primært twitter og facebook
7	ForUM deltar aktivt i internasjonale nettverk og i internasjonalt påvirkningsarbeid Delta som observatør på det andre ATT statspartsmøtet og andre relevante møter Koordinere posisjoner og påvirkningsarbeid med norske medlemmer som følger prosessen tett samt viktige internasjonale allianser og nettverk som Control Arms-koalisjonen der ForUM er styremedlem
8	ForUM tilrettelegger for kapasitetsbygging hos Sør-partnere og deltakelse i internasjonale prosesser og påvirkningsarbeid Støtte Control Arms' ATT-arbeid politisk og økonomisk Tilrettelegge for møter mellom sør-partnere og norske forhandlere/beslutningstakere

A. Innledning

Hensikt: Bakgrunn for årets aktiviteter, med begrunnelse, analyse og prioritering.

«Hva dekker satsingen; hva er «den problematiske» status nå; og ut fra dette – hva skal ForUM i hovedtrekk arbeide med innen denne satsing i 2016?»

Alle delmål som det skal arbeides med i 2016 skal beskrives (hvis hensiktsmessig som egne politiske prosesser).

Si kort noe om prioriteringsvalg mellom flere delmål, om relevant. Anslå ForUM-rådgiver tidsbruk (i årsverk).

I takt med klimaendringer, befolkningsøkning og press på forvaltningen av naturressurser, blir matsikkerhet et stadig mer aktuelt tema i utviklingssammenheng. Samtidig blir matsikkerhet nedprioritert som satsningsområde for bistand og utviklingspolitikk. FNs nye bærekraftsmål, klimaforhandlingene, WTO-forhandlingene og matsikkerhetsforhandlingene i FAO er internasjonale prosesser som aktualiserer utfordringene og mulighetene som ligger i å skape bærekraftige matsystemer og sikre nok mat til alle. I Norge er imidlertid andelen bistandsmidler som går til landbruksbistand svært lav, og, som erfaringer fra 2015 har vist, i fare for å bli redusert ytterligere.

Utfordringene ligger i å fylle gapet mellom politiske ambisjoner og de faktiske behovene. Store, globale miljøendringer og demografiske forandringer gjør at man må tenke nytt innenfor matproduksjon, fordeling og forbruk. De gamle løsningene vil ikke nødvendigvis hjelpe oss i framtiden, og flere meningsbærende aktører ber om et globalt paradigmeskifte innenfor landbruk. Bærekraft og rettferdig fordeling må utgjøre de førende rammene for politikk og bistand.

ForUMs viktigste arbeid er å påvirke politisk for at de riktige løsningene gjennomføres, og at matsikkerhetsarbeid blir tildelt flere ressurser. Norske midler til landbruksbistand må økes betraktelig, og norsk politikk innenfor utvikling og handel må bygge opp under målet om varig global matsikkerhet. Vi vil også bidra til det nødvendige internasjonale paradigmeskifte gjennom å delta, og påvirke norske posisjoner, i internasjonale prosesser som bærekraftsmålene og forhandlingene i Komiteen for verdens matsikkerhet. Videre vil vi bidra til kompetansebygging og kunnskapsutveksling for å øke forståelsen om behovet for de bærekraftige løsningene blant beslutningstakere, statsapparatet, forskere, organisasjoner og andre. Vårt mandat er å arbeide for retten til mat, bærekraftig og fattigdomsreducerende matproduksjon, og rettighetene til småskala bønder og andre fattige matprodusenter.

B. Hovedmål for 2016 (outcome) og Aktiviteter (output)

- **Status:** Beskriv kort status for målet ved årets start (baseline). Bruk begreper for politisk påvirkning fra hierarkiet
Behov for kunnskap; Behov for holdningsendring; Behov for ny politikk; Behov for implementering av ny politikk.
- **Hovedmål for 2016:** Bruk de samme begrepene for å vise hva som skal oppnås i løpet av året.

Delmål:	Matsikkerhet blir et prioritert satsingsområde for bistand og norsk utviklingspolitikk
Status jan 2016:	Få ressurser og lite politisk fokus på matsikkerhet i bistands- og utviklingspolitikken
Hovedmål 2016:	Økt politisk fokus på matsikkerhet og tverrpolitisk enighet om å styrke norsk landbruksbistand
Aktiviteter 2016:	
1 ForUM innhenter og deler informasjon med norsk sivilsamfunn	En større andel av gruppemøter brukes på faglige innlegg. ForUM arrangerer matsikkerhetsfora for å bygge kompetanse og utveksle kunnskap.
2 ForUM koordinerer og tilrettelegger for politisk lobbyarbeid og politiske innspill	
3 ForUMs arbeidsgrupper utarbeider posisjoner og politiske innspill	ForUMs arbeidsgruppe koordinerer innspill til statsbudsjett 2017, internasjonale prosesser og generelle landbruksutvikningspolitiske innspill. ForUM viderefører en konstruktiv dialog med Norfund.
4 ForUM samarbeider og bygger allianser med nasjonalt og internasjonalt fagmiljø	ForUM arrangerer tre matsikkerhetsfora i 2016 i samarbeid med Norad, hvor forskere, organisasjoner og myndigheter deltar.
5 ForUM deltar aktivt i og tar i bruk sentrale konsultative organer og klagemekanismer	ForUM deltar på møter i FAO-komiteen når det innkalles, vanligvis to ganger i året.
6 ForUM skaper oppmerksomhet om sakene vi jobber med og bidrar til offentlig debatt	Arrangere et arrangement på Globaliseringskonferansen 2016. Matsikkerhetsgruppen koordinerer to felleskronikker om landbruksbistand. Medlemsorganisasjonene skal ha 10 kronikker om matsikkerhet og bærekraftig landbruk på trykk i 2016 (som følge av arbeidet i gruppen).
7 ForUM deltar aktivt i internasjonale nettverk og i internasjonalt påvirkningsarbeid	ForUM støtter deltakelse av norske sivilsamfunnsrepresentanter på CFS.
8 ForUM tilrettelegger for kapasitetsbygging hos Sør-partnere og deltakelse i internasjonale prosesser og påvirkningsarbeid	

Område/prosess

Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD)**A. Innledning**

Hensikt: Bakgrunn for årets aktiviteter, med begrunnelse, analyse og prioritering.

«Hva dekker satsingen; hva er «den problematiske» status nå; og ut fra dette – hva skal ForUM i hovedtrekk arbeide med innen denne satsing i 2016?»

Alle delmål som det skal arbeides med i 2016 skal beskrives (hvis hensiktsmessig som egne politiske prosesser).

Si kort noe om prioriteringsvalg mellom flere delmål, om relevant. Anslå ForUM-rådgiver tidsbruk (i årsverk).

Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD) ble vedtatt i 1992 og trådte i kraft i 1993. Tre protokoller har siden blitt vedtatt innenfor konvensjonen: Cartagena-protokollen (biosikkerhet), Nagoya-Kuala Lumpur protokollen (LMOer) og Nagoya-protokollen (access and benefit-sharing). Videre var «The Seed Treaty» ITPGRFA et produkt av samarbeid mellom CBD og FAO.

Funnene fra bl.a. den fjerde [Global Diversity Outlook](#) (2014) viser likevel manglende framgang i retning av å oppfylle målene i konvensjonens strategiske plan for biologisk mangfold for 2011-2020, de såkalte Aichi-målene. På partsmøtet i Sør-Korea i 2014 ble viktigheten av å integrere mål for biologisk mangfold i post-2015 agendaen understreket. De nye bærekraftsmålene vedtatt av FNs generalforsamling i september 2015 bekrefter i stor grad Aichi-målene. Mål 14 og 15 handler om å beskytte og fremme økosystemer og naturressurser på en bærekraftig måte, med en rekke delmål som støtter opp under Aichi-mål.

Med Stortingets behandling av stortingsmelding Natur for livet – norsk handlingsplan for naturmangfold (Meld. St. 14 (2015-2016)) i løpet av våren, er Norges oppfølging av Aichi-målene og bærekraftsmålet 15 høyst aktuelt. Det 13. partsmøtet i CBD (COP 13) avholdes i Los Cabos, Mexico 4.-17. desember 2016. Blant saker til dette møtet er gjennomgang av implementering av den strategiske planen for biologisk mangfold for 2011-2020 og oppnåelse av Aichi-målene; strategiske tiltak for å akselerere implementeringen; og ressursmobilisering. Urfolksspørsmål, hav og syntetisk biologi er også på dagsorden, og av stor viktighet for bredden i ForUM-felleskapet er fokuset som vil være på sektorintegrasjon miljø og landbruk, i lys av SDG 2.

Mange av disse temaene på COP13 er høyst relevante for ForUMs medlemsorganisasjoner.

Det er også et eget agendapunkt på syntetisk biologi, som kan bli veldig viktig for å unngå biologisk forurensning fra denne potensielt svært farlige teknologien. Det viktigste vil være å få støtte for at en ad-hoc arbeidsgruppe på dette vil kunne fortsette sitt arbeid, og levere rapporter og innstilling til neste COP. Det blir sagt at Brasil vil forsøke å få omstøtt et gjeldende moratorium på Terminator-teknologi (selvmordsfrø) ettersom det ligger lovforslag i nasjonalforsamlingen som vil tillate denne typen såvare dersom loven går igjennom. ForUM samarbeider med ETC-group som er en god kilde til informasjon og alliansepartner på dette spørsmålet. ETC sitter også som sivilsamfunnsrepresentant i den nyopprettede Technology Facilitation Mechanism, og vil holde ForUM orientert om utviklingen i dette potensielt SVÆRT VIKTIGE organet.

ForUM-felleskapet mobiliserte i 2014 i forbindelse med det 12. partsmøtet (COP12) i Sør-Korea, og forberedte innspill til norske myndigheter, og valgte Naturvernforbundet til å representere ForUM i Norges delegasjon. I 2016 gjelder det å følge opp Norges engasjement i det internasjonale arbeidet med naturmangfold slik at norske myndigheter sikrer en samstemt norsk politikk. Norge har tradisjonelt hatt en aktiv rolle i CBD, og var en av de viktigste medspillerne når man greide å få på plass et foreløpig moratorium mot geo-engineering for noen år siden.

Den nåværende regjering kan synes som mindre interessert i en sterk norsk rolle i CBD. Den norske handlingsplanen som ble lansert i slutten av 2015 er for svak og mangler de gode tiltakene som trengs for å nå Aichi-målene. Det er også bekymringsfullt at norsk utviklingspolitikk er i ferd med å trekke seg bort fra økosystemforvaltning, og at bruk av naturressurser for de fattige blir nedskalert i utviklingspolitikken.

ForUM ser det som viktig å mobilisere medlemsorganisasjoner foran partsmøtet for å sikre at de viktigste temaene som skal diskuteres der, blir utsatt for en grundig diskusjon. Diskusjoner som leder til større kunnskap og bevissthet hos organisasjonene, og innspill til norske myndigheter. En representant fra ForUM-fellesskapet vil delta i den norske delegasjonen.

I tråd med dette vil det også være viktig å prøve å styrke den norske handlingsplanen for naturmangfold gjennom stortingsbehandlingen i vår.

B. Hovedmål for 2016 (outcome) og Aktiviteter (output)

- Status: Beskriv kort status for målet ved årets start (baseline). Bruk begreper for politisk påvirkning fra hierarkiet
Behov for kunnskap; Behov for holdningsendring; Behov for ny politikk; Behov for implementering av ny politikk.
- Hovedmål for 2016: Bruk de samme begrepene for å vise hva som skal oppnås i løpet av året.

Delmål:	
Status jan 2016:	Regjeringen hevder at man legger opp til oppnåelse av nasjonale og internasjonale mål for naturmangfold, bl.a. Aichi-målene. Dette skal skje gjennom nasjonal handling og gjennom å følge påvirkningen norsk aktivitet forårsaker i utlandet som følger av handel og investeringer. Imidlertid er det åpenbart at Norge gjør for lite for å oppnå disse målene. Den norske handlingsplanen for naturmangfold er for svak, de store tiltakene uteblir og i norsk utviklingspolitikk ser man en urovekkende tendens til at kontrollen med naturressurser i veldig mange tilfeller blir flyttet fra fattige landsbygdboere til urbane eliter og private krefter.
Hovedmål 2016:	Sikrer at norske posisjoner på COP13 er i tråd med både Aichi-målene og bærekraftsmålene, og at Norge er en aktiv medspiller med de land som ønsker å bruke CBD for å sikre at fattige og marginaliserte i størst mulig grad kontrollerer de naturressurser de er avhengige av. Bidra til at CBD fatter et vedtak som innebærer at arbeidsgruppen på syntetisk biologi får et forlenget mandat. Bidra til at moratoriet mot selvmordsfrø opprettholdes under CBD. Bidra til at den norske handlingsplanen styrkes gjennom stortingsbehandlingen i 2016.
Aktiviteter 2016:	
1 ForUM innhenter og deler informasjon med norsk sivilsamfunn	Informasjon om COP13 innhentes fra KLD, fra internasjonale partnere, og fra medlemsorganisasjoner, og deles med interesserte organisasjoner.
2 ForUM koordinerer og tilrettelegger for politisk lobbyarbeid og politiske innspill	En ny arbeidsgruppe for oppfølging av konvensjonen om biologisk mangfold blir opprettet med kobling til ForUMs øvrige satsing på oppfølging av FNs bærekraftsmål.
3 ForUMs arbeidsgrupper utarbeider posisjoner og politiske innspill	ForUMs arbeidsgruppe oppretter dialog med den norske forhandlingsdelegasjon til COP13 og utarbeider et felles innspill i forkant av møtet. ForUMs representant deltar i den norske delegasjonen til COP13. ForUMs arbeidsgruppe utarbeider innspill og deltar på høring om

Årlig plan 2016 Forum for utvikling og miljø

		stortingsmelding Natur for livet.
4	ForUM samarbeider og bygger allianser med nasjonalt og internasjonalt fagmiljø	ETC vil fortsette å være en viktig dialogpartner for Forum, spesielt om temaene syntetisk biologi og geoengineering. Trondheimkonferansen vil være en viktig arena for læring og nettverskbygging.
5	ForUM deltar aktivt i og tar i bruk sentrale konsultative organer og klagemekanismer	ForUMs representant i den norske delegasjonen til COP13 er en pådriver for sivilsamfunnets posisjoner under møtet, og bidrar til at den norske delegasjonen er en pådriver for gode tiltak som bevarer biologisk mangfold og reduserer farer for biologisk forurensning.
6	ForUM skaper oppmerksomhet om sakene vi jobber med og bidrar til offentlig debatt	
7	ForUM deltar aktivt i internasjonale nettverk og i internasjonalt påvirkningsarbeid	
8	ForUM tilrettelegger for kapasitetsbygging hos Sør-partnere og deltakelse i internasjonale prosesser og påvirkningsarbeid	



Sak 12 Budsjett 2016

ForUMs avtale med Norad om støtte over GLO-ordningen trappes som avtalt ned fra 6,1 mill i 2015 til 5,5 mill i 2016. I tillegg har ForUM fått avslag på søknad om informasjonsmidler, der vi i 2015 var innvilget kr 800.000.

Som konsekvens reduseres antall ansatte fra 7,3 årsverk i 2015 (regnskap) til 6,4 årsverk i 2016. Aktivitetskostnader reduseres fra 1,6 mill i 2015 (regnskap, herav Sør-midler kr 544.000) til kr 940.000 i 2016 (herav Sør-midler kr 400.000).

Styret og sekretariatet har i 2015 hatt fokus på å øke ForUMs inntekter fra også andre kilder enn Norad, foreløpig med bare små uttellingene. Det er forsiktige forventninger om økte inntekter fra andre kilder i løpet av 2016, uten at det er konkret nok til at det er inntatt i budsjettet. Samtidig må ForUM forberede seg på at Norad avtalen innebærer videre kutt til 5 mill i 2017.

Budsjettet gjøres opp med et lite overskudd.

Kontingenten ble justert av Årsmøtet i 2015, noe som ga nesten 60.000,- i økte inntekter i 2015. Styret foreslår at satsene ikke endres i 2016:

	Omsetn	Kontingent
Liten organisasjon	0 – 5 mill	2 500
Mellomstor	5 – 10 mill	5 000
Ny «litt stor»	10 – 50 mill	7 500
Stor	Over 50 mill	10 000

Forslag til vedtak:

Budsjett 2016 godkjennes. Kontingenten holdes uendret med kr 2.500,- for medlemmer med omsetning inntil 5 mill, kr 5.000,- ved omsetning 5-15 mill, kr 7.500,- ved omsetning 10-50 mill og kr 10.000,- ved omsetning over 50 mill.

Samlet budsjett ForUM 2016

INNTEKTER	Budsjett 2016	Regnskap 2015	Budsjett 2015	Regnskap 2014	Regnskap 2013
Norad rammeavtale	5 500 000	6 100 000	6 100 000	6 740 000	6 626 628
Klima- og Miljødepartementet	450 000	450 000	450 000	478 000	527 730
UD (FFD arbeid)	-	319 810	375 000	17 799	
	5 950 000	6 869 810	6 925 000	7 235 799	7 154 358
Norad informasjonsstøtte	-	738 623	800 000	800 000	1 031 990
Kontingenter	280 000	282 500	280 000	226 558	240 500
Egne inntekter	540 000	505 210	505 000	612 160	580 509
Sum inntekter	6 770 000	8 396 143	8 510 000	8 874 518	9 007 357

PROGRAMKOSTNADER	Budsjett 2016	Regnskap 2015	Budsjett 2015	Regnskap 2014	Regnskap 2013
Norad programmer (hovedavtale):					
Norge som investør					
Direkte lønnskostnader	1 172 000	1 228 967	1 249 000		
Aktivitetskostnader ¹⁾	240 000	369 257	458 500		
Dir. driftskostnader	392 500	454 641	425 000		
	1 804 500	2 052 866	2 132 500		
Internasjonale prosesser, bærekraftig utvikling				Samlet for Norad programmene (inkl Sør)	
Direkte lønnskostnader	2 340 000	2 150 202	2 087 000	3 160 132	3 305 503
Aktivitetskostnader ¹⁾	660 000	1 244 129	1 122 500	1 688 986	1 020 304
Aktivitetskostnader, FFD		212 510	285 000		
Lønnskostnader, FFD		95 000	90 000		
Dir. driftskostnader	748 200	800 156	741 000	1 007 000	961 708
	3 748 200	4 501 996	4 325 500	5 856 118	5 287 514
Samstemt utviklingspolitikk					
Direkte lønnskostnader	187 000	68 197	176 000		
Aktivitetskostnader	40 000	-10 093	30 000		
Dir. driftskostnader	54 000	19 840	60 000		
	281 000	77 944	266 000		
Administrasjon					
Indirekte lønn	659 000	672 296	635 000	1 411 058	1 337 411
Indirekte driftskostnader	194 000	241 693	216 000	570 469	525 678
Styret				40 652	49 942
	853 000	913 988	851 000	2 022 179	1 913 031
SUM Norad programmer (hovedavtale)					
Direkte og indirekte lønnskostnader	4 358 000	4 119 661	4 147 000		4 642 914
Aktivitetskostnader	940 000	1 815 803	1 866 000		1 020 304
Direkte og indirekte driftskostnader	1 388 700	1 516 330	1 442 000		1 537 328
	6 686 700	7 546 794	7 575 000	7 878 297	7 200 545
Norad Informasjon					
Direkte lønnskostnader		520 901	608 000	633 824	537 518
Aktivitetskostnader		161 838	152 000	199 335	418 473
Dir. driftskostnader		55 884	40 000	60 999	75 999
		738 623	800 000	894 158	1 031 990
Egne aktiviteter					
Annet, Informasjon (ikke Norad)		34 230		62 695	34 081
Styret	30 000	49 026	35 000		
	30 000	83 256	35 000	62 695	34 081
Kampanjer med / av andre enn ForUM					
Robin Hood skatt midler		4 455		938	36 978
Klimavalgalliansen				100 764	1 809
	-	4 455	-	101 702	38 787
SUM KOSTNADER	6 716 700	8 373 128	8 410 000	8 936 852	8 305 403
OVERSKUDD / UNDERSKUDD	53 300	23 014	100 000	-62 334	701 954

Spesifisering av aktiviteter pr program:

	Hovedaktiviteter		Sørstøtte	
	1. Internasjonale prosesser og nettverk	2. Møteplass, kompetanse, politikk	1. Internasjonale prosesser og nettverk	2. Møteplass, kompetanse, politikk
Norge som investor	53 500	102 000		80 000
Internasjonale prosesser bærekraftig utvikling				
- Agenda 2030	84 100	50 000	40 000	
- Klimaforhandlinger	79 000	17 000		180 000
- Våpenhandel	23 000	40 000	80 000	
- Landbruk i norsk utviklingspolitikk	24 000	51 000		
- Konvensjon om biologisk mangfold	29 000	46 000		
Sum Internasjonale prosesser BU	239 100	204 000	120 000	180 000
Andre satsinger	48 000			
Sum alle satsinger	340 600	306 000	120 000	260 000
	Sum hovedakt.	646 600	Sum Sør-akt.	380 000
<i>Herav reiser:</i>		<i>243 600</i>		

ForUMs samlede kostnader til drift, adm. og lønn

Oversikt over ForUMs samlede drifts- og administrasjonskostnader	
Lønn adm (årsverk) + Div pers.kostn	659 000
Kostnader lokaler	586 000
Driftskostnader (regnskap, IT, telefoni etc)	748 000
Annet (kontingenter, forsikring, gaver)	55 000
Styret	30 000
Sum direkte og indirekte adm.kostnader	2 078 000

Oversikt over årsverk og lønnskostnad, ForUM samlet		
	Årsverk	Kostnad
Programarbeid		
Norge som investor	1,8	1 172 000
Internasjonale prosesser for Samstemt utviklingspolitikk	3,5	2 340 000
	0,3	187 000
Sum programarbeid	5,5	3 699 000
Administrasjon	0,9	659 000
Sum	6,4	4 358 000



Sak 13 Valg av styre

Valgkomiteen har bestått av Kari Helene Partapuoli (Utviklingsfondet), Johanne Houge (Naturvernforbundet) og Hanne Sofie Lindahl (Changemaker).
Sekretær: Rolf Wermundsen (ForUM-sekretariatet).

Plasser med fet skrift innstilles til valg.

Valgkomiteens innstilling til nytt styre i ForUM (plasser på valg med uthevet skrift):

	Navn	Organisasjon	Velges til:
Styreleder	Rune Arctander	FN-Sambandet	2017
Nestleder	Aina Østreng	Caritas	2018
Fast	Ane Kollen Evenmo	Changemaker	2018
Fast	Eirik Lindebjerg	WWF-Norge	2018
Fast	Hedda Bryn Langemyr	Norges Fredsråd	2017
Fast	Jørn Lemvik	Digni	2017
Fast	Siri O. Kvalø	Utviklingsfondet	2017
Fast	Jonas Holmqvist	FIVAS	2017
Ansatt rep	Borghild Tønnessen-Krokan	ForUM sekretariatet	
1. Vara	Anna Karlsson	Spire	2017
2. Vara	Ingeborg Breines	IKFF – Internasjonal Kvinnelige for Fred og Frihet	2017
3.vara	David Bergan	Norsk Folkehjelp	2017

Sak 13 – Valg av styre

Følgende kandidater var innsendt innen fristen (21. februar):

- Ingeborg Breines, IKFF
- Frode Ersfjord, Nei til Atomvåpen
- Anna Karlsson, Spire
- Aina Østreng, Caritas (gjenvalg)

Etter fristen ble følgende kandidater innsendt til valgkomiteen:

- Eirik Lindebjerg, WWF
- David Bergan, Norsk Folkehjelp
- Ane Kollen Evenmo, Changemaker

Vedtektene sier (§ 7.1) at medlemmer velges til 2 år, der halvparten står på valg hvert år. I år var kun to faste styremedlemmer på valg, dermed vil neste årsmøte måtte velge fire faste medlemmer. Varamedlemmer er innstilt for 1 år, i henhold til praksis i ForUM.

Vedtektene sier (§ 7.2) at «*Sammensetningen av styret skal så langt som mulig reflektere bredden av medlemsorganisasjonene som medvirker i ForUM*». Valgkomiteen mener at innstillingen ivaretar dette hensynet, og samtidig ivaretar en god kjønnsbalanse, ungdomsrepresentasjon, og faglig styrke og engasjement som i sum gir et godt styre for ForUM.

Valgkomiteen har hatt ett fysisk møte, i tillegg til e-post- og telefonkommunikasjon. Innstillingen er enstemmig.

Forslag til vedtak:

Aina Østreng velges som nestleder for 2 år. Ane Kollen Evenmo og Eirik Lindebjerg velges for 2 år som faste styremedlemmer. Anna Karlsson, Ingeborg Breines/Frode Ersfjord og David Bergan velges som varaer for 1 år i denne rekkefølge.



Sak 15 Valg av revisor

Det foreslås Revisjon Skagerrak, gjenvelges som ForUMs revisor for 2016.

Forslag til vedtak:

Revisjon Skagerrak AS, Risør, gjenvelges som ForUMs revisor.



Sak 16 Valg av valgkomité

Styret innstiller til følgende valgkomité for kommende periode:

- Ingeborg Moa, Norsk Folkehjelp
- Maiken Pollestad Sele, Oikos
- Hanne-Sofie Lindahl, Changemaker

Forslag til vedtak:

Ingeborg Moa, Maiken Pollestad Sele og Hanne-Sofie Lindahl velges til ny valgkomite.